บรรณานุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายชู มาลีงาม จ.ม.,จ.ช.

กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

ณ เมรุวัดทัศนารุณสุนทริการาม

[illegible]
[illegible]

บรรณานุสรณ์

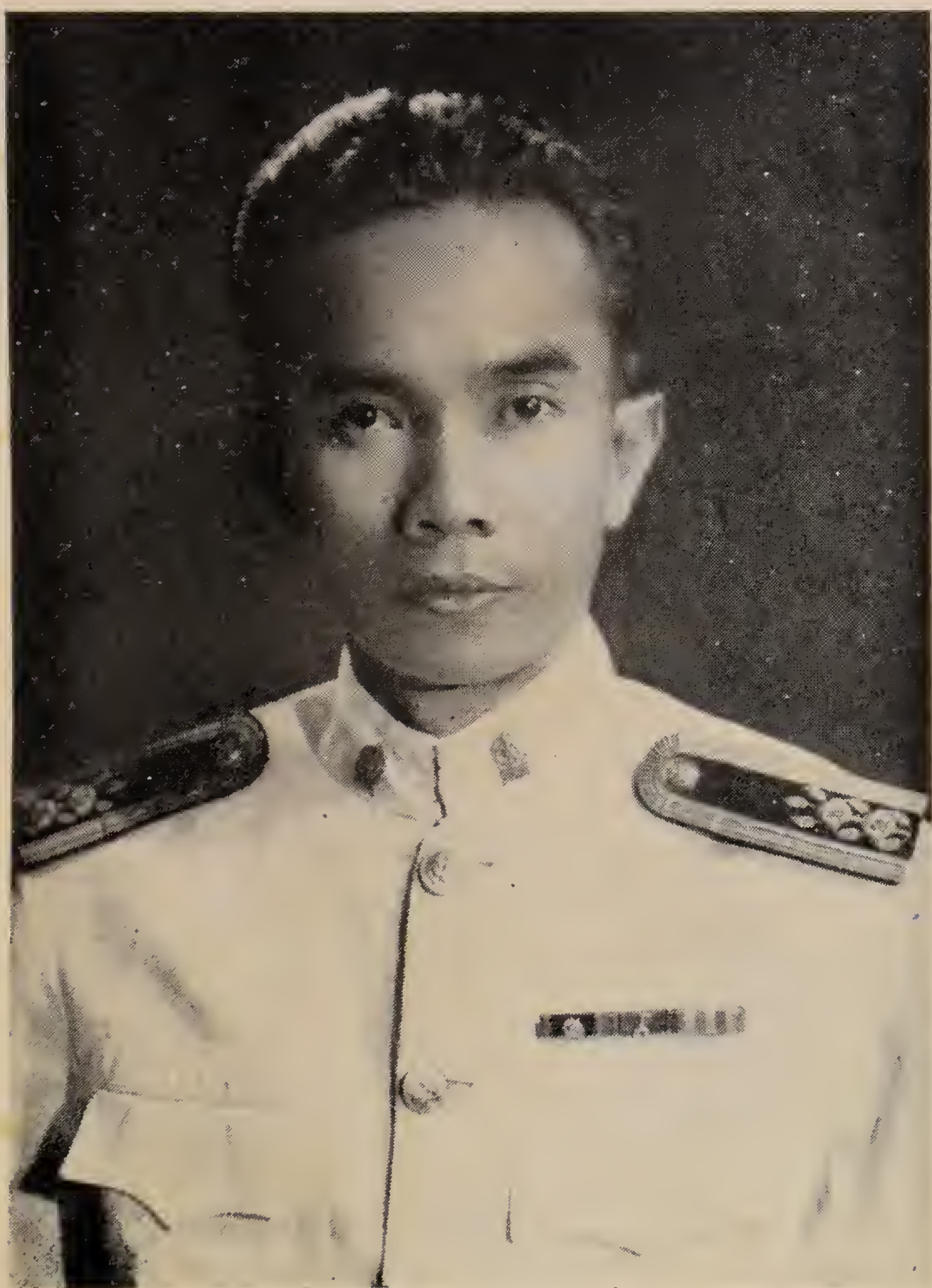
ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายชู มาลีงาม จ.ม.,จ.ช.

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓

ณ เมรุวัดทัศนารุณสุนทริการาม

นายชู มาลีงาม

ชาตะ ๒๒ มกราคม ๒๔๕๘

มรณะ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๑๒

ประวัติ

นายชู มาลีงาม เกิดเมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๔๕๘ ตรงกับวันเสาร์ เดือนยี่ ปีเถาะ เป็นบุตรนายมา นางจันทร์ มาลีงาม บิดาถึงแก่กรรมเมื่ออายุได้สามปีเศษ ได้ไปอยู่กับคุณตา คุณยาย เมื่อสิ้นบุญคุณตาแล้ว ก็ได้รับความอุปการะจากหม่อมเจิม กฤดากร ณ อยุธยา ผู้เป็นอาตลอดมาจนสำเร็จการศึกษา

นายชู มาลีงาม มีพี่ร่วมบิดามารดาเพียงคนเดียว คือ นายช่วย มาลีงาม ปัจจุบันรับราชการอยู่ในกรมพลศึกษา

ปี ๒๔๘๗ ได้สมรสกับนางสาวเกตุ คุ้มอาตม์ดี มีบุตรและธิดาทั้งหมด ๙ คน แต่ได้ถึงแก่กรรมไปแต่เล็ก ๆ เสีย ๑ คน จึงยังคงเหลือ ๘ คน คือ

๑. นางสาวมันทนา มาลีงาม

๒. นายวิชัย มาลีงาม

๓. นางสาวปราณี มาลีงาม

๔. นางสาวมาลี มาลีงาม

๕. นายดำรง มาลีงาม

๖. นายมนตรี มาลีงาม

๗. เด็กชายหมู มาลีงาม (ถึงแก่กรรมแล้ว)

๘. นางสาวสมบูรณ์ มาลีงาม

๙. นางสาวเล็ก มาลีงาม

การศึกษา ชั้นประถมปีที่ ๓ ถึงมัธยมปีที่ ๓ โรงเรียนมัธยมวัดปทุมคงคา ชั้นมัธยมปีที่ ๔ ถึงมัธยมปีที่ ๘ โรงเรียนพาณิชยการวัดแก้วฟ้าล่าง

อาชีพ นายชู มาลีงาม เริ่มเข้ารับราชการในกรมพลศึกษาเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๗๙ ในหน้าที่เสมียนวิสามัญชั่วคราว ต่อมาได้สอบแข่งขันวิชาข้าราชการพลเรือนได้ จึงได้รับการบรรจุเข้ารับราชการ และเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งตามลำดับดังนี้

๑ มีนาคม ๒๔๘๐ บรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นจัตวา ตำแหน่งเสมียนพนักงาน แผนกกีฬาประชาชน กองกีฬา กรมพลศึกษา

๕ ธันวาคม ๒๔๘๕ เลื่อนเป็นข้าราชการพลเรือน

สามัญชั้นตรี ดำรงตำแหน่งประจำแผนกกีฬาโรงเรียน กองกีฬา กรมพลศึกษา

๑๑ มีนาคม ๒๔๙๗ เลื่อนเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญชั้นโท ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกโรงเรียนฝึกหัดครูพลศึกษา กองส่งเสริมและตรวจการพลศึกษา กรมพลศึกษา

๑ มกราคม ๒๔๙๘ ย้ายไปดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกวิทยาลัยพลศึกษา กองส่งเสริมและตรวจการพลศึกษา กรมพลศึกษา

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๘ ย้ายไปดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกสถานที่ กองกรีฑาสถาน กรมพลศึกษา

๑ มกราคม ๒๕๐๗ ย้ายกลับไปดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกส่งเสริมกีฬาโรงเรียน กองกีฬา กรมพลศึกษา

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๑๒ ย้ายไปประจำกรม เพื่อช่วยงานด้านพิพิธภัณฑ์กีฬา

ในระหว่างที่ย้ายไปประจำกรมนี้ ได้ช่วยงานการแข่งขันกีฬาโรงเรียนตลอดมาจนถึงแก่อนิจกรรม

ยศ ในปี ๒๔๘๑ สภากรรมการกลางจัดการลูกเสือแห่งชาติ แต่งตั้งให้เป็นรองผู้กำกับตรี (เหล่าเสนา)

ราชการพิเศษ

พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นเจ้าหน้าที่แผนกจราจร ในการแสดงกายบริหารและกีฬา ในงานฉลองวันชาติ ณ ท้องสนามหลวง

เป็นนายทะเบียนสนาม ในการแข่งขันกีฬาและการแสดงพลศึกษา ในงานวันขึ้นปีใหม่

พ.ศ. ๒๔๘๖ เป็นนายทะเบียนสนาม ในการแข่งขันกรีฑาประชาชน ณ ท้องสนามหลวง

เป็นเจ้าหน้าที่แข่งขันกีฬาของเด็ก ในงานวันแม่ ณ สวนอัมพร

เป็นอนุกรรมการ ในกองตลาดนัดพระนคร

เป็นอนุกรรมการแข่งรถในงานวันชาติ ณ ท้องสนามหลวง

พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นกรรมการ ในงาน แสดงศิลปหัตถกรรมนักเรียน ณ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

เป็นกรรมการงานแสดงกีฬาพื้นเมือง เนื่องในวันสงกรานต์ ณ ท้องสนามหลวง

พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นกรรมการงานแสดงกีฬาพื้นเมือง เนื่อง

ในวันสงกรานต์ ณ ท้องสนามหลวง

พ.ศ. ๒๕๑๒ รักษาราชการแทนหัวหน้ากอง ๒ ครั้ง และปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้ช่วยหัวหน้ากอง ตั้งแต่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๒ จนถึงวันถึงแก่อนิจกรรม

ไปราชการต่างจังหวัด

พ.ศ. ๒๔๙๒ ไปช่วยงานแข่งขันกรีฑานักเรียน ณ จังหวัดขอนแก่น รวม ๙ วัน

ไปราชการต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๔๙๗ ไปร่วมงานฉลองและแข่งขันกีฬาเอเชียนส์เกมส์ ครั้งที่ ๒ ณ กรุงมนิลา สาธารณรัฐพีลิปปินส์ รวม ๑๙ วัน

พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นผู้ควบคุมทีมมวยสมัครเล่นไปแข่งขันระหว่างไทย–สิงค์โปร์–มลายู ณ เมืองปีนังสหพันธรัฐมลายา รวม ๑๐ วัน

การแข่งขันระหว่างชาติ

พ.ศ. ๒๕๐๙ เป็นกรรมการ ในคณะกรรมการกลางจัดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ ๕ ณ กรุงเทพฯ ประเทศไทย

พ.ศ. ๒๕๑๐ เป็นกรรมการฝ่ายเลขาธิการ ในคณะกรรมการกลางจัดการแข่งขันกีฬาแหลมทองครั้งที่ ๔ ณ กรุงเทพฯ ประเทศไทย

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

พ.ศ. ๒๔๙๑ เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย

พ.ศ. ๒๔๙๔ เหรียญเงินบรมราชาภิเศกรัชกาลที่ ๙

พ.ศ. ๒๔๙๙ เบญจมาภรณ์ช้างเผือก

พ.ศ. ๒๕๐๖ เหรียญจักรพรรดิมาลา

พ.ศ. ๒๕๐๘ จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย

พ.ศ. ๒๕๑๑ จตุรถาภรณ์ช้างเผือก

นายชู มาลีงาม เมื่อยังมีชีวิตอยู่ แม้จะมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ แต่ก็มีจิตใจเข้มแข็ง อดทน ไม่เคยบ่นถึงเรื่องสุขภาพของตนว่าเป็นอุปสรรคต่องานราชการ และครอบครัว พยายามบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และส่วนตัวอย่างไม่ย่อท้อ ในบั้นปลายแห่งชีวิต ก่อนถึงแก่กรรมประมาณ ๒ ปี นายชู มาลีงาม ได้สนใจเกี่ยวกับธรรมะเพื่อชำระจิตใจและหาความสงบ อันเป็นความสุขแห่งชีวิต โดยได้ไปศึกษาพระอภิธรรม ณสำนักอภิธรรมโพธิลังกา วัดพระเชตุพนเป็นประจำ จนกระทั่งถึงวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๑๒ ซึ่งวัน

นั้นเป็นวันราชการ นายชู มาลีงาม ได้ไปปฏิบัติหน้าที่ราชการตามปกติ แล้วกลับบ้านในตอนเย็น และพักผ่อนสักครู่จึงรับประทานอาหารเย็น ในขณะที่รับประทานอาหารไปได้เพียง ๒-๓ คำ ก็เกิดอาการไอและหายใจไม่สะดวก ลูกๆ ได้ช่วยแก้ไข แต่อาการไม่ดีขึ้น จึงรีบนำส่งโรงพยาบาลตำรวจ แพทย์ได้พยายามช่วยเหลือ ให้อ๊อกซิเจนช่วยในการหายใจ แต่อาการกลับทรุดหนักลงจนกระทั่งถึงแก่อนิจกรรมด้วยความสงบ เมื่อเวลาประมาณ ๑๙.๐๐ น. ของวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๑๒ แพทย์ลงความเห็นว่า ถึงแก่กรรมด้วยโรคระบบการหายใจตีบ คำนวณสิริอายุได้ ๕๔ ปี

แด่คุณชู มาลีงาม

ผมรู้จักคุณชูมานานและร่วมงานกันมามาก ผมพบคุณชูตั้งแต่ผมเบ็นนักเรียน คุณชูเบ็นคนที่มีความสุภาพเรียบร้อยทำงานเก่ง เบ็นที่รักใคร่ของทุกคนที่พบเห็น แต่เคราะห์ของคุณชูไม่ค่อยดีที่มีโรคประจำตัวอยู่ แต่น้ำใจอันกล้าแข็งได้ช่วยพ้นผ่าอุปสรรค และต่อสู้กับเวลามาจนกระทั่งนำครอบครัวขนาดใหญ่ตลอดรอดฝั่งกันได้หมด แม้เราจะช่วยกันอย่างไรโรคร้ายก็คงคอยเฝ้าเบียดเบียนเขา เมื่อถึงจังหวะก็มาพรากคุณชูจากครอบครัวและจากเราไป

แม้ว่าวิญญาณจะอยู่หนใด แต่หากมีทางทราบได้ ขอให้จงภูมิใจเถิดว่า คุณชูคนนี้เบ็นยอดชายแล้วในเรื่องของความเบ็นพ่อ เบ็นหัวหน้าครอบครัวและเบ็นข้าราชการที่ควรถือเบ็นตัวอย่าง

ขอให้ดวงวิญญาณของคุณชู มาลีงาม จงประสบแต่ความสุขในสัมปรายภพเถิด

นายแพทย์บุญสม มาร์ติน

อธิบดีกรมพลศึกษา

คำอาลัย

ข้าพเจ้าได้ฟังคำบอกจากข้าราชการกรมพลศึกษาผู้หนึ่งว่า คุณชู มาลีงาม ได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ด้วยความตกตลึงและเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง ว่าข้าพเจ้าฟังคำบอกเล่านั้นถูกต้องหรือเปล่า ทั้งนี้ด้วยเหตุว่า ข้าพเจ้าไม่ได้ทราบข่าวเจ็บป่วยถึงขนาดล้มหมอนนอนเสื่อของคุณชู มาลีงาม มาก่อนเลย เมื่อมาได้ฟังข่าวที่น่าเศร้าสลดใจอย่างกระทันหันเช่นนี้ จึงยังความงงงวยให้แก่ข้าพเจ้ามาก พระท่านว่า ความตายนั้นเป็นของที่ใครบอกไม่ได้ว่าจะมีกับใครเมื่อไร

คุณชู มาลีงาม เข้ารับราชการในกรมพลศึกษาเห็นจะพร้อม ๆ กับข้าพเจ้า หากจะหลังกว่าก็ประมาณปีหนึ่ง เราร่วมรับราชการกรมพลศึกษาด้วยกันมาเป็นเวลานาน ข้าพเจ้าจึงรู้จักสนิทสนมกับคุณชู มาลีงาม เป็นอย่างดี คุณชู มาลีงามเข้ารับราชการครั้งแรกในฐานะเป็นเสมียนในกองกีฬา คุณชูมีความสามารถดีเด่นอย่างหนึ่ง ซึ่งใครในกรมพลศึกษาสมัยนั้นต้องยอมรับความสามารถดีเด่นที่ว่านั้น คือการพิมพ์หนังสือ คุณชู มาลีงาม พิมพ์ได้ดีรวดเร็ว ตัวสวย สม่ำเสมอไม่มีผิดทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เมื่อใครมีงานเร่งด่วนที่

สำคัญ ๆ แล้ว มักจะไปขอความช่วยเหลือจากคุณชู มาลีงาม เสมอ เมื่อพระยาจินดารักษ์ หัวหน้ากองกีฬาคนแรกของกรมพลศึกษา ได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมพลศึกษาแล้ว และกระทรวงศึกษาธิการตั้งให้ข้าพเจ้า ไปดำรงตำแหน่งหัวหน้ากองกีฬาแทน คุณชู มาลีงาม และข้าพเจ้าก็ได้ทำงานกันอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น

คุณชู มาลีงาม เป็นคนมีความประพฤติดี ใจคอหนักแน่นเยือกเย็น ขยัน รูจักผ่อนสั้นผ่อนยาว เมื่อได้เลื่อนตำแหน่งขึ้นเป็นประจำแผนกกีฬาโรงเรียน ก็ได้ทำงานเกี่ยวกับกีฬานักเรียน โดยเฉพาะในการติดต่อกับโรงเรียนต่าง ๆ ในเรื่องการจัดตัวนักกีฬาก็ดี ในเรื่องระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันกีฬาโรงเรียนที่กรมพลศึกษาจัดก็ดี คุณชู มาลีงาม ได้กระทำไปอย่างเรียบร้อย เป็นที่พอใจของผู้มาติดต่อทุกฝ่าย ทำให้การแข่งขันกีฬาโรงเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

โดยเหตุที่คุณชู มาลีงาม เป็นผู้รักงานและทำงานโดยมิเห็นแก่เหน็ดเหนื่อย นอกจากงานเกี่ยวกับการจัดการแข่งขันกีฬาแล้ว งานพิมพ์ซึ่งมีปริมาณมาก ทำให้คุณชู ต้องทำงาน

นอกเวลาบ่อยๆ จนคุณชู มาลีงาม ต้องล้มเจ็บป่วยลงครั้งหนึ่งมีอาการมาก จนถึงกับต้องส่งตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลเป็นเวลานาน แต่โดยเหตุที่กำลังใจดี การพยาบาลรักษาของแพทย์และพยาบาลทั้งหลายเป็นไปด้วยดี คุณชู มาลีงาม จึงหายวันหายคืน ได้กลับมาทำงานในกองกีฬาอีก

ชีวิตราชการของคุณชู มาลีงาม ได้เจริญก้าวหน้ามาตามลำดับ กรมพลศึกษาได้เลื่อนให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกและได้ครองตำแหน่งหัวหน้าแผนกอยู่จนกระทั่ง ถึงวันมรณกรรม

ความเสียสละของคุณชู มาลีงาม เพื่อการกีฬาตลอดเวลาตั้งแต่เข้ารับราชการมาจนถึงอนิจกรรมนั้น คงจะได้มีส่วนช่วยเหลือการกีฬาของไทยและเยาวชนไทยให้มีความรู้และได้รับผลดีจากการเล่นกีฬาอยู่ไม่มากก็น้อย ขออำนาจคุณแห่งความดีงามทั้งหลายที่คุณชู มาลีงาม ได้ทำไว้ จงดลบันดาลให้คุณชู มาลีงาม ได้เสวยสุขทุกประการ ในสัมปรายภพโน้นเทอญ

กอง วิสุทธารมณ์

(นายกอง วิสุทธารมณ์)

ผู้อำนวยการองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย

อาลัยคุณชู มาลีงาม

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐ ผมได้ย้ายจากศึกษาธิการจังหวัดอุทัยธานีเข้ามาดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกสถิติและทะเบียน ในกรมพลศึกษา ซึ่งขณะนั้นกรมพลศึกษามีสำนักงานรวมอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ เป็นตึก ๓ ชั้นปากคลองโอ่งอ่าง ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของกรมกสิกรรม

กรมพลศึกษาแม้ว่าจะได้ตั้งเป็นกรม โดยมีหลวงศุภชลาศัย เป็นอธิบดีมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ แล้วก็ดี แต่ยังมีอัตรากำลังข้าราชการน้อยมาก ทั้งกรมเห็นจะไม่ถึง ๕๐ คน ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มีคุณอภัย จันทวิมล เป็นเลขานุการกรม อาจารย์นาค เทพหัสดินทร์ ณ อยุธยา เป็นหัวหน้ากองกายบริหาร พระยาจินดารักษ์ เป็นหัวหน้ากองกีฬา ร.อ.หลวงชัชวาลชลธี ร.น. เป็นหัวหน้ากองการลูกเสือ หลวงบริบาลเวชกิจ เป็นหัวหน้ากองสุขาภิบาลโรงเรียน ต่อมาได้บรรจุพระยาวิเศษศุภวัตร์ เป็นหัวหน้ากองกรีฑาสถาน

ส่วนเสมียนพนักงานแต่ละกองมีเพียง ๒-๓ คนเท่านั้น คุณชู มาลีงาม เพิ่งบรรจุเป็นเสมียนในกองกีฬาใหม่ ๆ

ต่อมากรมพลศึกษาได้ย้ายสำนักงานมาอยู่ในกรีฑาสถาน

แห่งชาติ ณ ตึก ๒ ชั้น ซึ่งขณะนี้เป็นที่ตั้งวิทยาลัยพลศึกษา ทั้งนี้ เนื่องจากทางการได้พิจารณาเห็นว่า ควรจะจัดการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ ในกรีฑาสถานได้แล้ว ทั้งจะได้สะดวกในการบริหาร การควบคุมดูแลการก่อสร้าง ซึ่งมีอยู่เป็นอันมากด้วย ในขณะนั้นสิ่งก่อสร้างถาวรที่สร้างเสร็จแล้วมี อัฒจันทร์คอนกรีต (อัฒจันทร์ชั้น ๑) เพียงอย่างเดียว สนามศุภชลาศัยกำลังจะสร้าง ส่วนบริเวณสนามฮอกกี้ขณะนั้น กรมได้จัดสร้างเป็นสนามกรีฑาและสนามกีฬาต่าง ๆ โดยมีอัฒจันทร์ไม้สำหรับนั่งดูโดยรอบ รั้วชั้นนอกซึ่งเป็นกำแพงใหญ่ยังไม่มี คงมีแต่รั้วต้นพู่ระหงเป็นตอน ๆ ซึ่งคนจะเข้าออกได้อย่างสบาย

ท่านอธิบดีได้เร่งรัดออกข้อบังคับและกติกากีฬาต่าง ๆ กับวางโปรแกรมการแข่งขันกีฬานักเรียนประเภทต่าง ๆ อย่างมากมาย โดยจัดให้มีการแข่งขันตั้งแต่เปิดภาคเรียนต้นไปสิ้นสุดเอางานกรีฑาในปลายภาคเรียนกลางส่วนภาคเรียนปลายนั้นให้โอกาสโรงเรียนเร่งรัดการเรียนของนักเรียนยิ่งขึ้น แต่กรมได้จัดกีฬาประชาชน คือ กีฬาของสมาคมกีฬาต่าง ๆ แทนการแข่งขันกีฬานักเรียน

ฉะนั้น การแข่งขันกีฬาในกรีฑาสถานจึงมีเกือบตลอดปี

แม้แต่วันหยุดราชการก็มีการเช่าสนามแข่งขันอีกด้วย เมื่อมีการแข่งขันกีฬาเช่นนี้ ก็จำเป็นจะต้องเก็บเงินค่าผ่านประตู ซึ่งกระทรวงการคลังสั่งให้นำส่งเป็นรายได้แผ่นดิน

เนื่องจากเงินของกรมมีเงินเดือนข้าราชการ เงินค่าใช้สอย เงินการจรสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ตลอดจนเงินประเภทอื่น ๆ ซึ่งต้องมีการเบิกจ่ายเป็นประจำ ประกอบกับต้องมีการเก็บเงินรายได้ค่าผ่านประตูในการดูกีฬาอีกด้วย ปริมาณงานจึงมากขึ้น ฉะนั้น จึงได้มีการแบ่งส่วนราชการในกรมพลศึกษาใหม่ โดยเพิ่ม "แผนกคลัง" ขึ้น

ท่านอธิบดีได้เลือกผม ให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกคลังคนแรก ท่านได้ให้ความไว้วางใจแก่ผมเต็มที่แม้แต่เจ้าหน้าที่ประจำแผนก เสมียนพนักงานก็ให้เลือกเอาที่เห็นว่าเป็นผู้ซื่อสัตย์สุจริต และถูกทีมกัน

ดังกล่าวแล้วว่างานแข่งขันกีฬามีเกือบทุกวัน และต้องเก็บเงินค่าผ่านประตู ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของแผนกคลังจะต้องจัดคนขายบัตร คนฉีกบัตร คนรักษาประตูช่องต่าง ๆ ตลอดจนผู้มีหน้าที่รักษาความสงบ เพราะเจ้าหน้าที่แผนกคลังมีไม่พอ จึงต้องระดมกำลังเสมียนพนักงานและคนงานจากกอง

ต่างๆ มาปฏิบัติหน้าที่โดยพร้อมเพรียงกัน ทั้งนี้ ตั้งแต่เวลา ๑๔.๐๐ น. ทุกวัน สำหรับการปฏิบัติงานดังกล่าวจ่ายค่าล่วงเวลาเจ้าหน้าที่ให้คนละวันละ ๕๐ สตางค์

นอกจากนั้น การทำงบประมาณรับ-จ่ายประจำปีของกรมสมัยนั้น ถือเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญมากต้องพิมพ์รายละเอียดเป็นปึกใหญ่ ต้องทำงานทั้งกลางวันกลางคืน บางคืนก็ ๒ ยาม ๘ ทุ่ม กว่าจะเสร็จก็ต้องหลายวันการทำงบประมาณนั้นแผนกคลังเป็นเจ้าของเรื่อง แต่การพิมพ์ต้องระดมกำลังเสมียนพนักงานจากกองต่าง ๆ มาช่วย

คุณชู มาลีงาม เกี่ยวข้องกับผม ก็ตอนมาช่วยขายบัตรบ้าง ฉีกบัตรบ้าง ในตอนบ่าย ๆ และพอถึงฤดูทำงบประมาณคุณชู จะต้องอยู่กับผมตลอดเวลา เพราะต้องช่วยพิมพ์งบประมาณให้ พูดถึงการพิมพ์ หาคนในกรมที่มีฝีมือเท่าเทียมคุณชูไม่ได้เลย แม้ผมได้เลื่อนขึ้นเป็นเลขานุการกรมและรองอธิบดีเมื่อมีเรื่องเกี่ยวกับการพิมพ์ที่สำคัญ ที่เป็นความลับในราชการหรือต้องการความปราณีต รวดเร็ว ก็ต้องขอให้คุณชูช่วยพิมพ์ให้เสมอ

ผมออกจากราชการเพื่อรับบำนาญเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ ถ้า

คำนวณเวลาที่รู้จักคุ้นเคยกับคุณชูก็เกือบ ๓๐ ปี ซึ่งพอจะรับรองได้ว่า คุณชู เป็นผู้มีนิสัยเยือกเย็น อ่อนโยน ไม่แข็งกระด้าง ซื่อสัตย์สุจริต ไม่เกงาน ในระยะหลังแม้สุขภาพไม่ดีก็ยังอุตส่าห์มาทำงาน เป็นคนเข้ากับข้าราชการ คนงานได้ทุกชั้น ทำงานอยู่กองไหน หัวหน้ากองก็รักใคร่ไว้วางใจ ดังจะเห็นได้เมื่อคุณวงศ์ หิรัณยเลขา เป็นหัวหน้ากองกรีฑาสถาน และต่อมาเป็นหัวหน้ากองกีฬา คุณวงศ์ ก็ขอคุณชู ให้ติดตามไปด้วย เพราะคุณชูเป็นหลักและสามารถทำงานแทนหัวหน้ากองได้เป็นอย่างดี

ผมออกรับบำนาญแล้วก็พักผ่อนอยู่บ้าน และยามว่างก็ไปหาความสุขทางใจตามวัดบ้าง ในที่สุดวันหนึ่งได้ไปพบคุณชูที่โรงเรียนพระอภิธรรมวัดพระเชตุพน สอบถามทุกข์สุขกันตามธรรมเนียม และได้ความว่า คุณชู ได้มาเรียนพระอภิธรรมร่วม ๒ ปีแล้ว จากนั้นไม่นานก็ถึงฤดูกฐินปี ๒๕๑๒ ผมกับครอบครัวไปทอดกฐินต่างจังหวัดหลายวันพอกลับมาก็ได้ข่าวว่า คุณชูได้ถึงแก่กรรมเสียแล้ว ยังความเศร้าใจแก่ผมเป็นอันมาก

อันความตายนั้นเป็นสิ่งที่เราจะหลีกเลี่ยงไม่พ้น ส่วนผล

ในอนาคตจะเป็นสถานใดก็แล้วแต่กรรมที่ได้กระทำไว้ คุณชูได้กระทำกรรมดีไว้มาก แม้แต่ชีวิตบั้นปลายก็ศึกษาพระอภิธรรม และปฏิบัติธรรมเคร่งครัดอยู่ จึงหวังว่าบุญกุศลที่ได้กระทำในปัจจุบันชาติ และอดีตชาติ คงจะส่งผลให้คุณชูไปสู่สุคติในสัมปรายภพชั่วนิรันดร

อดุล สุวรรณบล

๑๐ มกราคม ๒๕๑๓

คุณพ่อของลูก

วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๑๒ เป็นวันที่ลูก ๆ ทุกคนไม่อาจจะลืมได้เลย เพราะเป็นวันที่คุณพ่อของลูกจากไปอย่างไม่มีวันกลับ แม้ว่าใจของลูกทุกคนปรารถนาอย่างยิ่ง ที่จะได้คุณพ่อกลับคืนมา แต่ไม่มีอำนาจใดในโลกนี้ที่จะทำเช่นนั้นได้ คุณพ่อได้จากทุกคนไปอย่างรวดเร็วเหลือเกิน ลูก ๆ ไม่ได้คาดคิดมาก่อนว่าจะเกิดเหตุการณ์เช่นนี้คุณพ่อไม่มีโอกาสได้พูดจาหรือสั่งเสียอะไรเลย ในตอนค่ำของวันเกิดเหตุ คุณพ่อกลับจากทำงานและเดินเข้าบ้านด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม ลูก ๆ ยังจำรอยยิ้มนั้นได้ คุณพ่อได้พูดติดตลกตามแบบที่ลูก ๆ ชอบว่า "วันนี้พ่อได้ไปสัมผัสมือกับ นีล อาร์มสตรอง มา" พร้อมกับยิ้มอย่างสดชื่น ลูก ๆ ยังได้ยิ้มตามไปด้วย(การที่คุณพ่อพูดตลกเช่นนั้นก็เพราะก่อนหน้าวันที่ ๒๘ ประมาณ ๑ หรือ ๒ วัน เป็นระยะที่นักบินอวกาศชุดเหยียบดวงจันทร์ได้มาแวะเยี่ยมกรุงเทพฯและพักอยู่ที่โรงแรมเอราวัณ) แต่แล้วจู่ๆ ขณะที่คุณพ่อกำลังทานข้าวอยู่ก็เกิดอาการไออย่างแรงขึ้นมา ๕ – ๖ ครั้งติดกันและลุกขึ้นจากโต๊ะร้องว่า "อะไรติดคอ หายใจไม่ออก" ลูกๆ ได้เข้าช่วยเหลือพยายามจะล้วงคอ แต่ก็ทำไม่ได้เพราะคุณพ่อบอกว่าล้วงไม่ได้

มีอะไรพันหลอดลมอยู่ และได้พยายามล้วงคอของท่านเอง ก็มีอาการขยอกอาหารออกมา แต่อาการที่หลอดลมรัดตัว และทำให้ระบบหายใจไม่ออก ยังไม่หมดไป ลูกๆ จึงนำส่งโรงพยาบาล แพทย์ได้ให้ออกซิเจนอยู่พักหนึ่งที่ห้องปฐมพยาบาล สักครู่จึงนำตัวไปขึ้นตึกชั้น ๓ แต่อาการหายใจก็ยังขัดและค่อยๆ เบาไปจนหมดลม เมื่อเวลาประมาณ ๑๙.๐๐ น.

อันความตายเป็นสิ่งจริงแท้แน่นอน และจะต้องเกิดขึ้นกับทุก ๆ คน จะผิดอยู่ที่เวลาเท่านั้น แม้จะคิดได้อย่างนั้นแล้ว แต่ลูกก็ไม่อาจจะหักห้ามความเสียใจ ความเสียดายและอาลัยรักคุณพ่อ ซึ่งเปรียบเสมือนทุกสิ่งทุกอย่างที่ถือกันว่าเป็นของประเสริฐ

คุณพ่อเป็นพ่อที่รักลูก ๆ มาก ได้เลี้ยงดูลูกทุกคนมาด้วยความบากบั่น และอุตสาหะ คุณพ่อเคยพูดว่าพ่อไม่มีมรดกที่เป็นทรัพย์สินให้ลูก ๆ จะให้ได้ก็แต่มรดกจากการศึกษา ฉะนั้นลูกคนใดต้องการก็จงขวนขวายเอาเถิดและท่านได้ให้การศึกษาแก่ลูกๆ ทุกคนตามแต่โอกาสและความต้องการของลูกๆ คุณพ่อมีโรคประจำตัวอยู่ และต้องผ่าตัดใหญ่ถึง ๒ ครั้ง แต่ด้วยความอดทน ความกล้าหาญ ก็ได้รอดพ้นอันตรายมาทุกที และได้เลี้ยงลูกด้วยความอุตสาหะ และความรักที่มีต่อลูก จนครอบ

ครัวของเราเติบโตมาจนเดี๋ยวนี้ ความอดทน อุตสาหะ และความรักของคุณพ่อเป็นสิ่งที่ลูก ๆ ทุกคนสำนึกในบุญคุณ และจะถือเอาความอดทน และความรักนั้นเป็นตัวอย่างปฏิบัติในชีวิตข้างหน้า นอกจากนี้ คำสั่งสอนที่คุณพ่อพูดถึงเสมอก็คือความซื่อสัตย์และความกตัญญู ขอให้ลูกทุกคนยึดถือปฏิบัติไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนทำอะไรอยู่ก็ตาม เพราะความดีนั้นย่อมมีผลดีตอบสนองเสมอ

ปกติคุณพ่อเป็นคนสุขุม พูดน้อยและไม่ค่อยแสดงความรู้สึก จะรักจะโกรธ มักไม่มีใครทราบ ท่านไม่ชอบดุว่า และใช้วาจาไม่สุภาพ ไม่ว่ากับใครๆ แต่ท่านก็เป็นผู้มีอารมณ์ขันอยู่ในตัว ในครอบครัวของเราจึงมักจะมีความยิ้มแย้มแจ่มใสกันเสมอทุกๆ เวลาเย็นที่อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตา แต่เมื่อสูญเสียคุณพ่อไปแล้ว ลูกๆ จะไม่มีโอกาสเช่นนั้นอีกเลย

ในบั้นปลายของชีวิต คุณพ่อได้มีโอกาสศึกษาพระธรรมที่อภิธรรมมูลนิธิ วัดโพธิ์ ทุกวันเสาร์และอาทิตย์ การศึกษาก็ดำเนินมาด้วยดี เพราะท่านมีความสนใจอยู่แล้ว เมื่อได้ศึกษาพระธรรมว่าด้วยเรื่องอะไรก็ตาม ที่เห็นว่ามีประโยชน์แก่ชีวิตประจำวัน ก็มักจะพูดให้ลูก ๆ ฟัง และยังได้เคยชักชวนให้ไปลองศึกษาด้วยกัน เพื่อจะได้เข้าถึงหลักพุทธศาสนาที่แท้จริง

หลังจากไปศึกษาที่วัดโพธิ์แล้ว คุณพ่อมีความสุขทางใจมากขึ้น ร่างกายก็สมบูรณ์ เพราะว่าจิตใจมีความแจ่มใส ด้วยอาศัยหลักทางธรรมะเข้าขัดเกลา ลูกๆ ก็พลอยสบายใจตามไปด้วย ที่เห็นว่าท่านมีสุขภาพทางใจและทางกายดีขึ้น แต่แล้วจู่ๆ ความตายก็มาพรากคุณพ่อไปจากลูก แม้ลูกจะได้ภาวนาต่อหน้าพระเมื่อตอนที่นำคุณพ่อส่งโรงพยาบาลว่า ถ้าหากจะมีอะไรเกิดขึ้นและถ้าชีวิตจะแลกกันได้ ขอให้ลูกได้ตายแทนคุณพ่อเถิด ขออย่าให้คุณพ่อต้องเป็นอะไรไปเลย แต่แล้วลูกก็ไม่อาจช่วยคุณพ่อไว้ได้

ด้วยอำนาจคุณพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ด้วยคุณงามความดีที่คุณพ่อถือปฏิบัติ และด้วยผลานิสงส์ที่เกิดจากการได้ศึกษาพระธรรมและถือปฏิบัติมาขอจงบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อสู่สุคติ และเสวยแต่ความสุขในสรวงสวรรค์ และลูก ๆ พร้อมด้วยคุณแม่ ขอตั้งจิตอธิษฐาน ถ้าชาติหน้ามีจริง ขอได้เกิดมาร่วม พ่อ แม่ ลูก ด้วยกันเถิด

จากลูก ๆ

คำนำ

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ นายชู มาลีงาม ณ ฌาปนสถาน วัดทัศนารุณสุนทริการาม กำหนดวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ นี้ คุณนายเกตุ มาลีงาม ได้ติดต่อขออนุญาตจากอภิธรรมมูลนิธิ วัดพระเชตุพนฯ เพื่อพิมพ์หนังสือเรื่อง"ปัญญา"แจกเป็นอนุสรณ์ในงานนี้ โดยปรารภว่า นายชู มาลีงาม ผู้สามีได้เป็นนักศึกษาหมายเลข ๑๑ ของอภิธรรมมูลนิธิ ดังนั้นตนเองและลูก ๆ ได้อ่านหนังสือเรื่องนี้แล้ว รู้สึกพอใจและอาจจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ได้รับแจกไปอ่านแล้ว จะเพิ่มความรู้ว่า ปัญญา ในทางธรรมะมีความหมายอย่างไร

เรื่องปัญญานี้ ข้าพเจ้าได้บรรยายแก่นักศึกษาพระอภิธรรม ณ ศาลาโรงธรรมโพธิ์ลังกา วัดพระเชตุพนฯเมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑ เจ้าหน้าที่ได้บันทึกเท็ปไว้แล้วถอดออกมาพิมพ์เป็นเล่มแจก แก่ผู้มาร่วมบำเพ็ญกุศลประจำปี ๒๕๑๑ ของอภิธรรมมูลนิธิและได้พิมพ์เผื่อเหลือไว้จำหน่ายบำรุงอภิธรรมมูลนิธิด้วย

เมื่อคุณนาย.กตุ มาลีงาม มาขออนุญาตพิมพ์แจกเป็น

กุศลวิทยาทาน กรรมการอภิธรรมมูลนิธิก็อนุญาตและอนุโมทนาในทักษินานุปทาน ที่เจ้าภาพบำเพ็ญแล้ว ขออำนาจกุศลนี้จงเป็นพลวปัจจัยให้นายชู มาลีงาม ผู้วายชนม์ จงประสบอิฏฐคุณมนุญผล ตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพ สมดังเจตนาของเจ้าภาพทุกประการ

บุญมี เมธางกูล

(นายบุญมี เมธางกูร)

ประธานกรรมการอภิธรรมมูลนิธิ

ปัญญา

โดย

นายบุญมี เมธางกูร

ประธานกรรมการอภิธรรมมูลนิธิ ผู้บรรยายพระอภิธรรม

ณ ศาลาโรงธรรมโพธิลังกา วัดพระเชตุพนฯ

บรรยายเมื่อ ๑๐ ก.พ. ๑๑

ปัญญาคืออะไร

คำว่าปัญญานั้น เป็นคำหนึ่งอันกล่าวได้ว่า มีความยุ่งยากที่จะทำความเข้าใจ ทั้งเป็นความลำบากอย่างยิ่งในการตีความ และเป็นข้อถกเถียงกันมาทุกยุคทุกสมัย ว่า คืออะไร เพราะชาวโลกส่วนใหญ่ มีความเข้าใจเรื่องของปัญญาไม่ตรงกัน คนทั้งหลายมีความเข้าใจว่า วิชาการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิชาอะไร เช่น

วิชาแพทย์, วิชากฎหมาย, วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาจิตวิทยา, วิชาการเมือง, การทหารหรือเศรษฐกิจ และวิชาอะไรต่อวิชาอะไรสารพัดที่เราศึกษาเล่าเรียนกันเหล่านี้ ผู้ใดเรียนรู้ก็ได้ชื่อว่ามี "ปัญญา" ทั้งนั้น หรือบุคคลโดยมากยึดถือว่า ผู้ใดมีความเฉลียวฉลาด มีความสามารถในการคิด ในการประดิษฐ์หรือในการทำมาหากิน ก็เรียกว่า มีปัญญา แม้ในการกระทำที่เป็นทุจริตมีการคดโกง หลอกลวง ทำเล่ห์เพทุบายอันแยบยล เพื่อจะได้ผลประโยชน์อันเกิดขึ้นกับตน ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ก็ถือว่า ผู้นั้นมีปัญญาเหมือนกัน เราชอบพูดกันอย่างนั้น บางทีบางท่านมีความเข้าใจว่า ผู้ใดเอาตัวรอดได้จากความยากจน เอาตัวรอดพ้นไปได้จากภัยพิบัติ นานาประการแล้ว บุคคลนั้นก็ชื่อว่า เป็นผู้มีปัญญาด้วยเหตุนี้เอง ท่านทั้งหลายก็จะเห็นว่า ปัญญานั้น ชาวโลกพากันคิดไปคนละอย่างสองอย่าง เข้าใจไปคนละทางสองทาง

ดังนั้นจึงไม่อาจจะตัดสินลงไปได้ว่า "ปัญญา" คืออะไรแน่แม้แต่การกระทำที่ดีที่สุจริต หรือการกระทำที่ไม่ดีที่ทุจริตก็ตาม บางคนยังคิดเลยไปว่า ผู้ที่มีความสามารถคดโกงได้มากๆ เป็นผู้มีปัญญาดีเสียอีก เพราะโกงคนอื่นเขาแล้วมีความสามารถจนจับไม่ได้ ไล่ไม่ทัน ดังนี้เป็นต้น

ถ้าหากว่าเรา มิได้พิจารณา โดยอาศัยสภาวะโดย ยกองค์ธรรมขึ้นมาวางเป็นหลักฐานแล้ว ก็อาจทำความเข้าใจผิดให้แก่ผู้ที่เป็นพุทธศาสนิกชนเป็นอันมาก เพราะไม่ทราบว่าความชั่วหรือความดี หรือชั่วชั้นใด ดีชั้นไหน จึงจะได้ชื่อว่า มีปัญญา หรือว่า ปัญญานั้น จะต้องรู้ในเรื่องอะไรบ้าง แล้วคำว่าปัญญาก็คงจะยกขึ้นมาถกเถียงกันไม่จบสิ้น เมื่อผมจะเอาเรื่องปัญญามาแสดงในวันนี้ ผมก็จำเป็นจะต้องวางหลักธรรมให้รัดกุมโดยยกกฎเกณฑ์จากในสภาวธรรมเอามาตั้ง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงให้แน่นอนว่า ปัญญาในพระพุทธศาสนานั้นหมายถึงอะไรและท่านจะบังเกิดความสามารถตัดสินได้ด้วยตนเองว่าปัญญา ตามสามัญสำนึกของบุคคลทั่วไปดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ได้ชื่อว่าเป็นปัญญาหรือเปล่า

ในวันนี้ผมคิดว่า ได้นำเอาเรื่องที่สำคัญที่สุด เรื่องที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตมากที่สุดเอามาเสนอต่อท่าน เพื่อให้ท่านนักศึกษาไม่ต้องไปกังวลเลยในเรื่องนี้ ใครพูดคำว่าปัญญาออกมาคำเดียวก็สามารถตัดสินใจได้ทันทีว่า ใช่ปัญญาตามหลักการณ์ในพระพุทธศาสนาหรือไม่ เป็นปัญญาชนิดไหน

ก่อนอื่นผมขอทำความเข้าใจกับท่านนักศึกษาเสียก่อนว่าที่พูดว่าปัญญานั้น หมายถึงปัญญาที่เป็นสภาวธรรม อันเป็นความจริงแท้ที่เกี่ยวกับเรื่องของชีวิตจากในพระพุทธศาสนาไม่ใช่ปัญญาที่บรรดาชาวโลกทั้งหลาย ผู้ซึ่งเอาคำว่า "ปัญญา" ที่เป็นภาษาบาลีนี้ไปใช้ในที่ทั่วไป แล้วไปกำหนดกฎเกณฑ์เสียใหม่ว่า ความรู้อย่างนั้น การกระทำอย่างนี้ เป็นปัญญา

ผมขอเรียนกับท่านนักศึกษาซ้ำอีกว่า ปัญญาที่ผมจะกล่าวถึงต่อไปนี้ มีขอบเขตอยู่ภายใต้กฎข้อบังคับ อันหมายถึงองค์ หรือหลักในสภาวธรรม ไม่ใช่ปัญญาที่ชาวโลกพากันพูดพากันเข้าใจ

"ปัญญา" นั้นหมายถึง การรู้ในความจริงของชีวิตนั่นเอง (ไม่ใช่ชีวิตในทางโลก) ปัญญาได้แก่ความรู้ในความจริงแท้แน่นอน ไม่ผันแปร ไม่เปลี่ยนแปลงในเรื่อง

ของชีวิต ปัญญาได้แก่การรู้แจ้งในสภาวธรรม หรือรู้แจ้งในเรื่องของชีวิตเป็นลักษณะ ปัญญาจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีสมาธิเป็นบาท เป็นเหตุใกล้ ถ้าสมาธิไม่มี ปัญญาก็จะเกิดขึ้นมาไม่ได้ และอำนาจของปัญญานั้น มีการกำจัดความมืดมน มีความสามารถทำลายโมหะ หรือทำลายอวิชชาได้ ผลที่ปรากฏเกิดขึ้นต้องไม่มีความหลงใหล ไม่มีอวิชชาเข้าไปแซกแซง

ปัญญานั้นแบ่งออกไปเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเรียกว่า โลกียปัญญา หรือปัญญา ที่เป็น โลกีย์ กับ อีกฝ่าย หนึ่งเรียกว่า โลกุตตรปัญญา หรือปัญญาที่เป็นฝ่าย โลกุตตร ปัญญามีอยู่เท่านี้เอง จะมีมากกว่านี้ไม่ได้

ปัญญาโลกีย์นั้นหมายถึง ปัญญาที่เกิดขึ้นยังเกี่ยวข้องอยู่กับโลก ส่วนปัญญาโลกุตตรนั้น เป็นปัญญาที่พ้นหรือเหนือจากการเกี่ยวเกาะกับโลกแล้ว (พจนานุกรมบาลีไทย โลกนาม= พื้นแผ่นดิน, สัตว์, พลเมือง, โลก)

คำว่า "โลก" แปลว่า พื้นแผ่นดิน แปลว่า สัตว์ หรือแปลว่า พลเมือง แต่ในด้านความหมายนั้น ถ้าว่าตามปรมัตถสภาวะ โลกก็หมายถึงความพินาศ โลกหมายถึงความฉิบหาย

เพราะสรรพสิ่งทั้งหลายไม่มีอะไรเลยที่จะตั้งอยู่อย่างมั่นคงได้มีแต่จะสลายตัวเปลี่ยนแปลงไปอยู่ทุกเวลานาที แล้วก็ไม่มีหนทางหรือไม่มีอำนาจอะไรที่จะระงับยับยั้งได้ด้วย

นักประพันธ์หลายท่านเขียนเรื่องชมเชยเอาไว้ว่าโลกนั้นสวยสดงดงามเหลือเกิน โลกนั้นมีความวิจิตรตระการตาเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เป็นการว่าไปในสายตาของนักประพันธ์ที่เอาสมมุติออกมาตั้ง หรือถ้าเราเป็นนักเรียน เรียนวิชาภูมิศาสตร์และดาราศาสตร์ เราก็เรียนว่าโลกคือดาวพระเคราะห์ดวงหนึ่งที่ล่องลอยหมุนเวียนอยู่ในอวกาศ แต่เมื่อว่าตามหลักธรรมะแล้วโลกกลับกลายเป็นความพินาศหรือความฉิบหายอะไร ๆที่ขึ้นชื่อว่าโลกแล้ว ตามหลักของสภาวธรรมย่อมจะพินาศย่อยยับไปอยู่ตลอดเวลา

ฉะนั้น แผ่นดิน ภูเขา ท้องทะเลและมหาสมุทรที่ชื่อว่าโลกก็อยู่ในฐานะฉิบหาย สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนพื้นแผ่นดินพื้นน้ำ ภูเขาเหล่านั้นก็อยู่ในฐานะอย่างเดียวกัน แม้มนุษย์แต่ละคน สัตว์แต่ละตัวก็เป็นโลก ๆ หนึ่ง ท่านนักศึกษากับผมก็เป็นโลกหนึ่งเหมือนกัน แม้ว่า วิญญาณ ของสัตว์ ทั้งหลาย ที่มิ ได้มี

รูปพรรณสัณฐาน ไม่มีสีสรรวรรณะอะไรก็ตาม ก็หนีความเป็นโลกไปไม่พ้น หนีความพินาศย่อยยับไปไม่ได้ เพราะอยู่ในฐานะแตกสลายทำลายไป ไม่ได้ตั้งมั่นอยู่ได้อย่างเดิมเลยแม้แต่สักวินาทีหนึ่ง ธรรมชาติใดเกิดขึ้นมาแล้วตั้งมั่นอยู่ไม่ได้ ต้องสลายตัวไปอยู่ตลอดเวลาแล้ว ธรรมชาตินั้นชื่อว่าโลกทั้งสิ้น

รูปทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นรูปอะไร ไม่ว่าจะเป็นแผ่นดินแผ่นฟ้า หรือต้นไม้ใบหญ้าทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์เดรัจฉานทั้งสิ้น ย่อมจะหนีไปไม่พ้นจากการประชุมกันของรูปที่เป็นหน่วยเล็ก ๆ ที่ในพระอภิธรรมเรียกชื่อว่าปรมาณูอันแยกออกมาจากเม็ดข้าวสาร ๑ เม็ดแล้วแบ่งออกเป็นหลายสิบล้านส่วน หน่วยเล็กๆ ที่เรียกว่าปรมาณูเหล่านี้ แต่ละหน่วยย่อมขาดเสถียรภาพเพราะด้วยอำนาจของอุณหเตโช คือ ความร้อน จึงเปลี่ยนแปลงไปอยู่ทุกเวลานาที จิตเกิดดับ ๑๗ ขณะใหญ่ หรือ ๑๕ ขณะเล็กแล้ว รูปอันเป็นหน่วยเล็ก ๆ เหล่านี้ก็จะสลายตัวไปหนึ่งขณะด้วยอำนาจของอุณหเตโชคือความร้อนดังกล่าวแล้ว รูปทั้งหลายจะเป็นรูปของสิ่งที่มีชีวิต หรือสิ่งที่

ไม่มีชีวิตก็ตาม ก็อยู่ในฐานะที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปอยู่วินาทีนับไม่ไหว บังคับให้มันหยุดนิ่งก็ไม่ได้ แต่รูปส่วนมากเราสังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงได้ยากเพราะมันประชุมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนความเป็นกลุ่มเป็นก้อนนั้นปิดบังอำพรางเอาไว้ เห็นครั้งใดก็เห็นเป็นโต๊ะเป็นเก้าอี้ เห็นเป็นคนเป็นสัตว์ ไม่ได้เห็นเป็นหน่วยเล็ก ๆ คือปรมาณู ยิ่งกว่านั้นยังเปลี่ยนแปลงไปทีละน้อยมากจนสังเกตได้ยากด้วย

เหตุนี้ คำว่าโลกเมื่อนักประพันธ์เอาไปใช้เขียนบทประพันธ์ก็เขียนว่า โลกนี้สวยสดงดงาม โลกนี้น่าอยู่อาศัยแต่ความจริงไม่เห็นมีอะไรที่จะตั้งมั่นอยู่ได้แม้ตัวผู้เขียนเองก็ต้องได้รับความทุกข์ยากลำบาก หรือบางทีก็เคราะห์หามยามร้ายต่าง ๆ ต้องทำมาหากินตัวเป็นเกลียว ร่างกายก็ทรุดโทรมแก่เฒ่าอยู่ทุกเวลานาที ทั้งจิตใจซึ่งเป็นโลก ๆ หนึ่ง ก็ตั้งมั่นอยู่ไม่ได้ ไขว่คว้าหาอารมณ์ใหม่อยู่ตลอดเวลา โลกนี้จึงน่ากลัวมาก โลกนี้มีอันตรายเหลือเกิน ต้องแก้ปัญหาให้แก่ชีวิตครั้งแล้วครั้งเล่าต้องต่อสู้กับธรรมชาติต้องต่อสู้กับบุคคลอื่นและต้องต่อสู้อย่างทรหดอดทนกับตัวเอง ในเรื่องนี้ก็แล้วแต่ใครจะคิดแล้ว

แต่ใครจะมองโลกไปในแง่ไหน หรือแล้วแต่จะมองโลกไปใน ข้อเท็จจริงเพียงใด แต่ถ้าจะว่าตามหลักสภาวธรรมแล้ว โลกนี้ คือความพินาศฉิบหายไม่ไว้หน้าใครทั้งนั้น ไม่อยู่ในฐานะที่ ใครจะเรียกร้อง อ้อนวอน หรือบังคับบัญชาได้ด้วย ลงชื่อว่า เป็นโลกแล้ว จะไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปจึงเป็นการสุดวิสัย เรื่อง เหล่านี้ก็เป็นที่น่าอัศจรรย์ใจ ที่อวิชชาหรือโมหะมาขวางกั้น เอาไว้ได้เกิดความมืดมิดขึ้นในดวงใจ ไม่ให้คนทั้งหลายมอง เห็นความจริงที่อยู่ต่อหน้าต่อตา แล้วหลงใหลไขว่คว้าหาโลก เอามาไว้ในครอบครอง จนถึงต้องต่อสู้พัดเหวี่ยงกันอย่างยอม ตายถวายชีวิต บางทีจนถึงมิได้คิดในเรื่องบาปบุญคุณโทษ บางทีเมื่อผลประโยชน์ขัดกัน ผูกพยาบาทอาฆาตจองเวรกัน ก็ ทำลายล้างกันย่อยยับไป บางคนเมื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหลุดลอยไป ก็ร้องห่มร้องไห้แทบน้ำตาจะเป็นสายเลือด โดยมิได้คิดพิจาร ณาให้ถ่องแท้ว่า ลงชื่อว่าเป็นโลกแล้ว จะเป็นสิ่งที่นอกตัวหรือ ในตัวก็ย่อมจะอยู่ในฐานะอย่างเดียวกันทั้งนั้นใครจะรู้หรือใคร จะไม่รู้ ใครจะคิดหรือใครจะไม่คิด ก็หนีจากหลักการณ์ที่วางไว้ นี้ไปไม่ได้ ด้วยเป็นปรมัตถสัจจธรรม

ส่วนคำว่าโลกุตตรมาจากคำว่า โลก+อุตตร อุตตร แปลว่าพ้นไปรวมกันเข้าก็แปลว่า พ้นจากความพินาศ พ้นจากความฉิบหาย ปัญญาเกิดขึ้นอยู่ในฐานะ ๒ อย่าง ปัญญาอย่างหนึ่งเป็นปัญญาโลกีย์ คือยังอยู่ในความพินาศยังอยู่ในความฉิบหาย แต่เป็นผู้มีปัญญาที่ประกอบด้วยเหตุผลอันจะใช้เป็นหนทางนำไปสู่การพ้นจากความพินาศได้และข้อที่ ๒ ปัญญาโลกุตตร เป็นปัญญาที่เกิดขึ้นมาแล้วก็พ้นจากความพินาศ พ้นจากความฉิบหาย

ท่านนักศึกษาคงต้องการทราบว่า ปัญญาโลกีย์นั้น รู้อะไรบ้าง สำหรับปัญญาโลกีย์ คือปัญญาที่ยังมีความฉิบหายอยู่นั้น แยกออกเป็น ๒ อย่างเรียกว่า กรรมัสสกตาปัญญา กับวิปัสสนาปัญญา

กรรมัสสกตาปัญญานั้น ก็หมายถึง ปัญญาที่สามารถรู้เรื่องของชีวิตต่าง ๆ ตามความจริงแท้ หาใช่เรื่องของชีวิตที่ชาวโลกพูดหรือศึกษากันไม่ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ที่ว่าด้วยชีววิทยา หรือจิตวิทยา มนุษยวิทยา หรือวิชาอะไรต่ออะไร ที่ได้ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจไม่ว่าเรื่องของพืชเรื่องของสัตว์

การศึกษาค้นคว้าเรื่องดังกล่าว ไม่ได้เกี่ยวข้องกับปัญญาตามสภาวธรรมเลย เพราะไม่สามารถเข้าใจถึงความจริงของเรื่องชีวิตได้ เพราะวิชาชีววิทยา หรือจิตวิทยา แม้ว่าจะได้ศึกษาในเรื่องของชีวิตกับในเรื่องของจิตใจก็ตาม ก็เข้ามาไม่ถึงซึ่งความลึกซึ้งจนถึงจะเกิดปัญญาได้ ด้วยเหตุที่ศึกษาแต่เพียงพฤติกรรมของชีวิต พฤติกรรมของจิตเท่านั้นเอง แม้ว่าวิชาชีววิทยาจะว่าด้วยเรื่องของชีวิตหรือจิตวิทยา ว่าด้วยเรื่องจิตใจซึ่งเป็นวิชาที่ยอมรับกันอยู่ในวงการของบุคคลผู้ซึ่งถือกันว่า มีปัญญา วิชาทั้งสองนี้แม้จะเป็นสาขาหนึ่งของวิชาวิทยาศาสตร์ก็ตาม ก็ยังไม่ทราบว่า ชีวิตจริงๆ นั้นคืออะไร ชีวิตจริงๆ นั้นตั้งอยู่ที่ไหนมีความเป็นมาและเป็นไปอย่างไร หรือจิตวิทยาก็เหมือนกันค้นคว้าเข้าไปยังไม่พบว่า ความรู้สึก หรือนึกคิดนั้นเกิดขึ้นมาได้อย่างไร นอกจากจะกล่าวแต่เพียงว่าเกิดขึ้นจากสิ่งที่มาเร้าแล้วจึงเกิดปฏิกิริยาสนองตอบขึ้น ตำราจิตวิทยาก็ยังอธิบายไม่ได้ว่าจิตใจคืออะไร มีการงานประการใดบ้างทั้งในเวลาเห็นหรือได้ยิน เวลาหลับและเวลาตื่น เพียงแต่ตั้งสมมุติฐานขึ้นแล้วก็อธิบายไปตามสมมุติฐานนั้น ซึ่งเป็นการตรงกันข้ามกับในหลักการของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีรายละเอียดของ

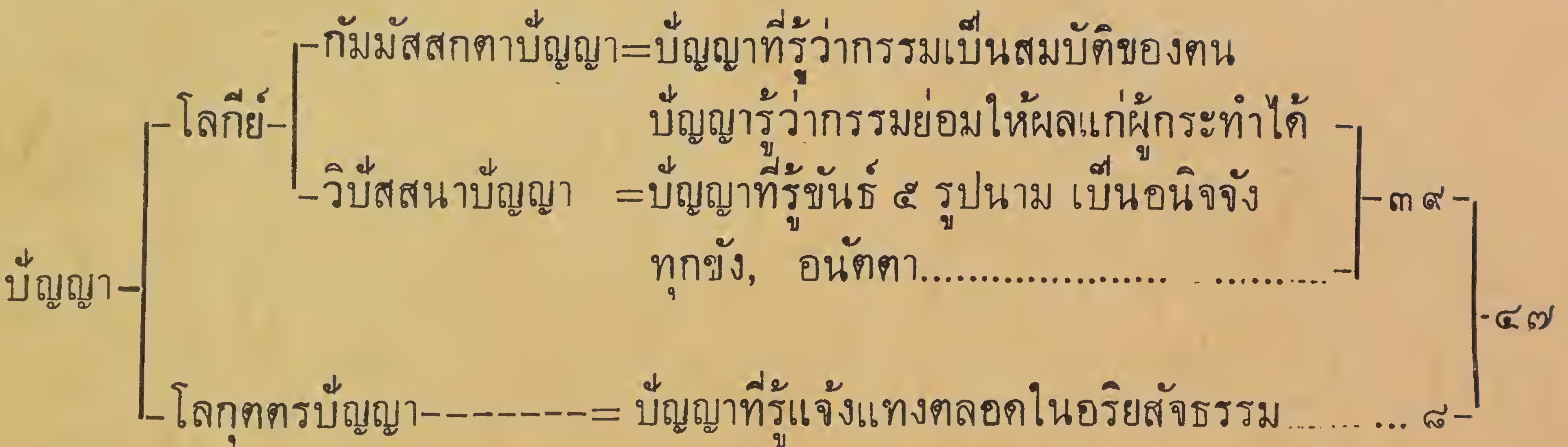
เรื่องชีวิตทั้งหมดเรื่องของจิตก็มีความพิสดารยิ่งนัก

น่าอัศจรรย์เหลือเกินที่ชาวโลกทั้งหลาย แม้ว่าในเวลานี้จะได้ศึกษาค้นคว้าในวิทยาการต่าง ๆ มากมาย จนกระทั่งเอาดาวเทียมขึ้นไปหมุนรอบโลก และขณะนี้กำลังเตรียมที่จะไปดวงจันทร์แล้ว แต่ความจริงของเรื่องของชีวิตเล็กๆ นิดเดียวทั้งอยู่ใกล้ชิดสนิทกัน แต่ก็หาได้เข้าไปถึงแม้แต่เล็กน้อยไม่ ความรู้ที่บรรดานักปราชญ์ราชบัณฑิตทั้งหลายค้นคว้าหามาได้เป็นวิทยาการที่นอกไปจากชีวิต เช่น วิทยุ, โทรทัศน์, เรือบิน, เรือดำน้ำและปรมาณู เราได้เล่าเรียนวิทยาการอะไรต่างๆ ที่นอกเหนือไปจากชีวิตมามากมายก่ายกองจนแทบจะนับจำนวนไม่ไหว แต่ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิตแล้ว เราจะไปหาผู้ใดผู้หนึ่งมาให้ความรู้ ก็ยังไม่มีหนทาง จำต้องอาศัยพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องอาศัยสัพพัญญุตญาณจากพระองค์ เพราะความรู้ในเรื่องชีวิตนั้น จะไปหาจากคนมีกิเลสก็ย่อมจะไม่ได้แน่ต้องอาศัยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ซึ่งบริสุทธิ์สะอาดปราศจากกิเลสอันเป็นมลทินโดยสิ้นเชิง

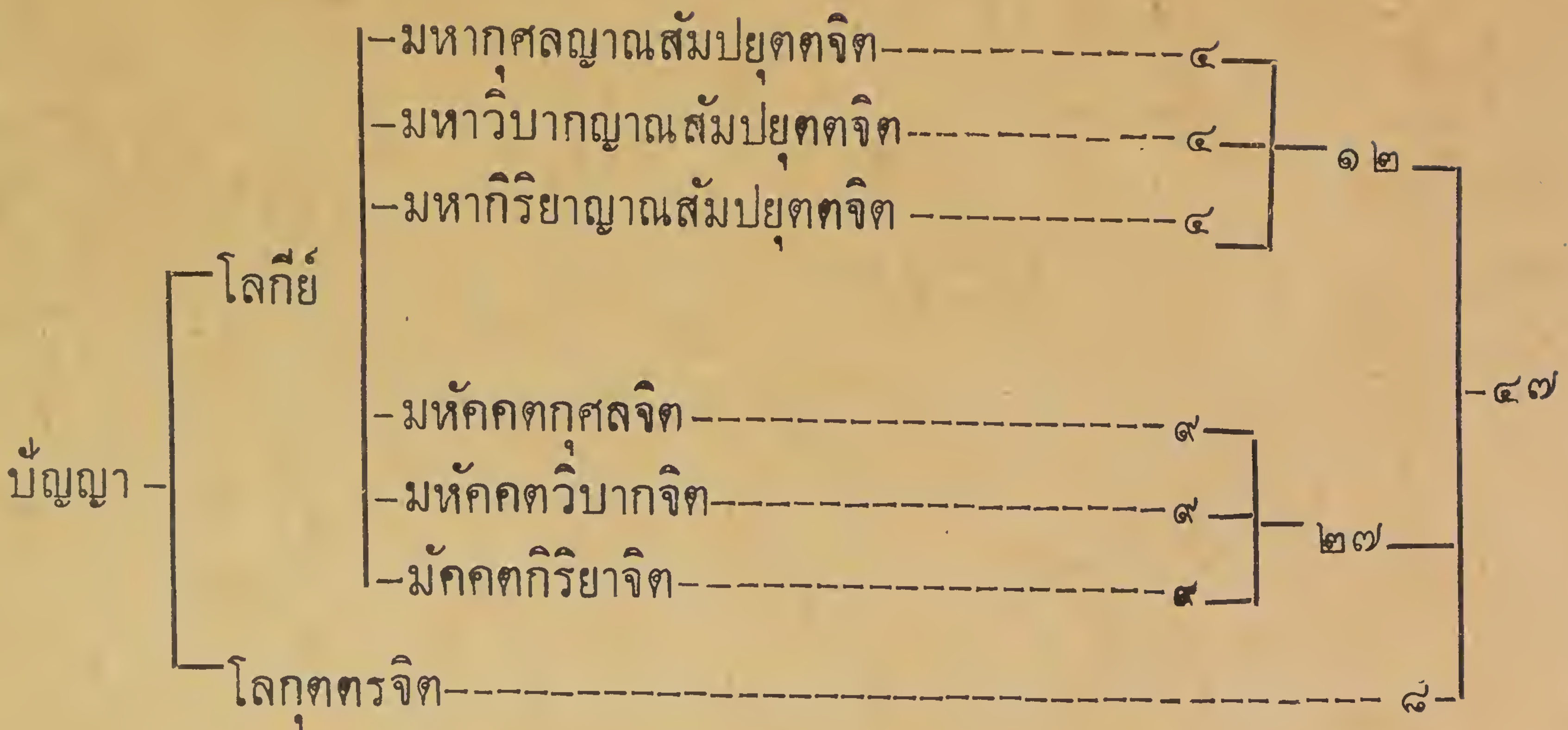
ตามที่ผมได้แสดงมานี้ ท่านนักศึกษาก็จะเห็นได้ว่า ปัญญานั้น หาใช่เป็นความรู้ในเรื่องราวหรือวิทยาการทางโลกอย่างใดไม่ เพราะถึงจะมีความรู้ความสามารถประการใด ถึงจะได้ปริญญายาวสักแค่ไหน ก็เป็นไปเพื่อกิน เพื่อนอน และเพื่อเสพเมถุน ก็เป็นไปเพื่อพอกพูนกิเลสเครื่องเศร้าหมองให้หนาแน่นยิ่งขึ้น และก็เป็นไปเพื่ออุดหนุนให้วัฏฏะคือ การหมุนเวียนเกิดแล้วเกิดอีก ทุกข์แล้วทุกข์อีกให้งอกงามขึ้น แทนที่จะทำให้เบาบางลงแล้วสะดุดหยุดลง

ผมได้แสดงไปแล้วว่า ในพระพุทธศาสนาแยกปัญญาออกเป็น ๒ ประการ คือ ปัญญาที่เป็นโลกีย์ กับปัญญาที่เป็นโลกุตตร

ขอให้ท่านนักศึกษาพิจารณาพระอภิธรรมแบบเครือญาติที่ผมเสนอดังต่อไปนี้:-

หรือจะแยกออกตามประเภทของจิตได้ดังนี้ คือ ปัญญาเจตสิกเกิดอยู่ในจิต ๔๗ ประเภท ได้แก่

ปัญญา
โลกีย์
มหากุศลญาณสัมปยุตตจิต ๔
มหาวิบากญาณสัมปยุตตจิต ๔
มหากิริยาญาณสัมปยุตตจิต ๔
๑๒
มหัคคตกุศลจิต ๙
มหัคคตวิบากจิต ๙
มัคคตกิริยาจิต ๙
๒๗
โลกุตตรจิต ๘
๔๗

กัมมัสสกตาปัญญาแยกออกเป็น ๑๐ ข้อด้วยกัน คือ

ข้อ ๑. อตฺถิทินฺนํ ปัญญารู้ว่า ทานที่บุคคลให้แล้ว ย่อมมีผล

ได้แก่ รู้ว่าการบริจาคทาน เช่นการให้คนขอทานก็ดี การถวายจตุปัจจัยให้แก่ภิกษุสามเณรก็ดี รู้ว่า มีผล ไม่ใช่ให้ไปแล้วก็แล้วกันไป เจตนาที่เกิดขึ้นจากการเสียสละบริจาคทานแล้วมี ความเข้าใจถูกต้องว่า มีผลที่จะเกิดขึ้นได้ในปัจจุบันและในชาติข้างหน้าแน่นอน ถ้ามีความเข้าใจที่ประกอบด้วยเหตุผลเพราะได้ศึกษาเล่าเรียนมาแล้ว ก็จะมีกำลังมากขึ้น แต่ถ้าบริจาคไปกระนั้นเอง คือให้โดยเสียไม่ได้ หรืออยากจะให้คนชม หรืออยากจะอวด หรืออยากจะให้ได้ชื่อว่าเป็นผู้เสียสละ หรือให้ช่วย ๆ ไว้ก่อน อีกหน่อยจะได้ช่วยเราบ้าง หรือบริจาคทานไปเฉย ๆ มิได้คิดพิจารณาอย่างใดเลย ดังนี้ ปัญญาก็เข้าประกอบไม่ได้

ข้อ ๒. อตฺถิยิฏฺฐํ มีปัญญารู้ว่า การบูชาต่าง ๆ จะเกิดผลขึ้นในวันข้างหน้า

การบูชานี้จิตจะเป็นกุศลไม่เฉพาะแต่บูชาตามหลักการในพระพุทธศาสนาเท่านั้น อาจเป็นศาสนาอื่นก็ได้ หรือรู้ว่า การ

บูชา พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ครูบาอาจารย์ ล้วนแต่มีผลทั้งสิ้น การบูชานั้น ไม่ใช่ว่า ทำส่งๆ ไป แล้วก็คิดว่า ทำไปตามธรรมเนียม หรือคิดไปว่า เป็นของดีทำไปก็แล้วกัน อย่างนี้ไม่ชื่อว่า มีปัญญา ปัญญาจะเกิดขึ้นได้ เพราะทราบดีว่า ทำลงไปแล้วดังนี้ ย่อมมีผลอย่างแน่นอน แม้แต่ศาสนาถือผี ถึงเวลาก็ไหว้ปู่ย่าตายายที่ล่วงลับไปแล้ว ผลก็ต้องมี แต่ก็ต้องมีความเข้าใจได้เหตุผล ปัญญาจึงจะเกิด ส่วนเรื่องฆ่าสัตว์ตัดชีวิตแล้ว เอามาไหว้ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ในเรื่องนี้ผมเล่าถึงผลให้ท่านนักศึกษาทราบเท่านั้น มิได้ส่งเสริมให้ฆ่าสัตว์เอาไปบูชาหรือทำบุญ

ข้อ ๓. อตฺถิหุตํ มีปัญญารู้ว่า การที่กราบไหว้เทวดาย่อมมีผล

มีบุคคลเป็นอันมากพากันคิดว่า เรื่องของเทวดานั้นเป็นเรื่องเพ้อฝัน ใครพูดเรื่องเทวดาแล้ว ประณามทันทีว่า เป็นคนคร่ำครึหัวโบราณ ประชาชนที่ไม่เคยได้ศึกษาปรมัตถธรรมส่วนมากมักคิดว่าคนเชื่อเรื่องเทวดานั้นเป็นพวกไม่มีเหตุผลคนที่คิดว่าเทวดามีจริงๆ เป็นพวกที่ตกอยู่ในมหาอาณาจักรแห่งความ

โง่หลงแต่นักธรรมะที่เข้าใจในสภาวธรรมก็จะว่า พวกสมัยใหม่ที่ไม่เชื่อ เพราะเข้าถึงเหตุผลเรื่องชีวิตไม่ได้ด้วยขาดการศึกษาเล่าเรียน จึงเพ้อฝันแต่เรื่องวิชาการสมัยใหม่ แม้ชีวิตคืออะไรซึ่งก็เป็นชีวิตของตัวเองแท้ๆ ก็ไม่เข้าใจ จิตหรือวิญญาณคืออะไร ก็ยังอธิบายไม่ได้

ในเรื่องนี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้ขอให้ใครเชื่อเลย ขอให้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนค้นคว้าหาความจริงเท่านั้น แต่พวกคร่ำครึที่ถือว่าตนเป็นคนทันสมัยเพราะได้เกิดขึ้นมาในยุคของดาวเทียมหรือยุคของปรมาณูนั้น อันที่จริงก็อยู่ท่ามกลางพระพุทธศาสนา แต่ก็น่าประหลาด เพราะแม้ชีวิตของตัวเองก็ไม่รู้จักครั้นยุให้ศึกษาเล่าเรียนก็ไม่ยอม ได้แต่ประกาศว่า ไม่เชื่ออยู่ตลอดเวลา เพราะยึดความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ หรือเกรงว่าจะขัดแย้งกับอุดมการณ์ของตนเข้า บุคคลเหล่านี้ถ้าได้มาศึกษาเล่าเรียนแล้วก็คงจะไม่กล้าคัดค้านเลย เพราะพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนให้เชื่อเรื่องเทวดาแล้ว จะสอนให้เชื่อเฉยๆก็หาไม่ แต่ได้ให้หลักการณ์ตลอดจนเหตุผลพร้อมบริบูรณ์ ผู้ใดไม่เชื่อก็ขอให้มาทดลองศึกษาดูสักพัก จะได้เห็นจริง

อย่างไรก็ดี ที่ว่าเทวดานั้น หมายถึงว่า ผู้ที่ปฏิสนธิเป็นโอปปาติกมีรูปกายเป็นปรมาณูทั้งไม่สามารถมองเห็นด้วยตาได้

ไม่สามารถสัมผัสถูกต้องได้ แต่ก็มีจิตใจ, มีเจตสิกและกรรมชรูปพร้อม(เช่นระบบประสาทรับสัมผัสทางตา ทางหู เป็นต้น)

การเชื่อเทวดานั้น ก็ต้องประกอบไปด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง จึงจะได้ชื่อว่า มีปัญญา บางคนเข้าใจผิดคิดว่า เทวดาต้องดีไปทั้งนั้น ความจริงบุคคลเหล่านี้ก็ไม่ใช่ว่าจะดีไปทั้งหมด ที่ดีก็มี ที่ไม่ดีก็มี เพราะว่าบางทีก็ปฏิสนธิด้วยจิตอุเบกขาสันตีรณกุศลวิบาก ดังนั้นเทวดาชั้นต่ำๆ เหล่านี้บางท่านจึงได้ทุพลภาพทางกาย ทางใจ หรือบางทีทั้ง ๒ อย่าง เหมือนกับการเกิดมาเป็นมนุษย์นั้น กุศลต้องนำเกิด แต่เมื่อเกิดขึ้นมาก็ไม่สมประกอบพิกลพิการมาตั้งแต่ปฏิสนธิ บางคนก็ไม่มีแข้งมีขาที่เดิน หรือปัญญาอ่อน จิตไม่บริบูรณ์เป็นต้น

สำหรับในข้อนี้ผู้มีปัญญาย่อมจะทราบว่า การบูชาเทวดานั้นมีผลตามสมควร เพราะพวกเทวดานั้นส่วนมากมีความดี บางท่านก็มีความเมตตากรุณา มีจิตที่เป็นบุญกุศล บางท่านก็มีอำนาจทางจิต สามารถทำผลประโยชน์ให้ได้บ้างตามสมควร แต่ก็มิได้หมายความว่าเทวดาจะดลบันดาลได้ตามชอบใจ ไม่ใช่ไปกราบไหว้บูชาแล้วขอล๊อตเตอรี่ได้เบอร์นั้นเบอร์นี้ ก็บอกให้

ถูกต้องได้ แต่ถึงแม้ว่าจะถูกล๊อตเตอรี่จริงๆ ก็หาใช่เกิดจากการดลบันดาลไม่ ผู้ศึกษาปรมัตถธรรมมีความเข้าใจ ก็คงจะไม่ไปถูๆ ต้นไม้ขอเบอร์ต่อเทวดา หรือไปกราบๆ ไหว้ๆ เอาพวงมาลัยไปแขวนติดสินบนเพื่อขอให้ถูกล๊อตเตอรี่ เมื่อเกิดถูกขึ้นมาก็เลยคิดไปว่าเทวดานี้ให้ลาภ ความจริงอำนาจกรรมในอดีตของเราเองต่างหาก แต่อย่างไรก็ดีท่านผู้มีอำนาจทางจิตอาจจะสนับสนุนร่วมด้วยบ้างก็เป็นไปได้

ผู้ที่ศึกษาปรมัตถธรรมเข้าใจดี จึงไม่ได้เชื่อการดลบันดาล แต่เชื่ออำนาจการกระทำของตนทั้งในอดีตและปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตาม ก็ไม่ได้ทอดทิ้งการไหว้กราบเทวดา เพราะถือว่าเทวดาส่วนมากเป็นสัมมาทิฏฐิ เป็นผู้ที่มีอำนาจในทางจิต และเป็นผู้ที่มีความดี ให้ความเป็นสิริมงคล เป็นผู้ที่สมควรกราบไหว้ ตามธรรมดาพระพุทธรูปที่ตั้งอยู่ในห้องพระก็มักจะมีเทวดาสถิตอยู่ เวลาเรากราบไหว้บูชา นอกจากจะได้กุศลอันเกิดจากการระลึกถึงคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ท่านยังให้ศีลให้พรอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นการกราบไหว้บูชา จิตก็บังเกิดกุศลแล้วก็ยังเป็นสิริมงคลด้วย

ข้อ ๔. อตฺถิ สุกตทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลํ วิปาโก ปัญญาที่รู้เห็นว่าวิบากคือผลของกรรมดีกรรมชั่วนั้นมีอยู่

ในข้อนี้หมายความว่า การทำบาปหรือทำบุญก็ตาม ผลของการกระทำย่อมมีจริงๆ คือว่า ผลจะต้องเกิดขึ้นมาแน่นอน ไม่ใช่ว่าทำลงไปแล้วก็สูญเปล่า หรือเข้าใจผิดไปว่า โกงเขาแล้วไม่มีใครเห็นก็ไม่เป็นไร ร่ำรวยดีเสียอีก มีความเข้าใจผิดว่าผลที่เกิดขึ้นจากการคดโกงนี้ ย่อมจะให้ไม่ได้ทั้งในชาตินี้และชาติหน้า ถ้าโกงเขามาแล้ว กฎหมายยื่นมือเข้ามาไม่ถึงก็ไม่เห็นจะผิดอะไร คดโกงเขามาแล้วทำให้กินดีอยู่ดีมีความสุขความสบาย ก็มีตัวอย่างอยู่มากมาย ดังนี้เป็นต้น คนที่เข้าใจผิดดังกล่าวชื่อว่า ไม่มีปัญญา ปัญญาในข้อ ๔ นี้คือ รู้ว่าผลของการทำบาปทำบุญนั้นจะต้องเป็นผลเกิดขึ้นได้ไม่เร็วก็ช้า ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

ข้อ ๕. อตฺถิ อยํ โลโก มีปัญญารู้ว่า โลกนี้มีอยู่

คำที่ว่า โลกนี้มีอยู่ "โลก" ไม่ได้หมายความถึงพื้นแผ่นดินที่เราอาศัยอยู่ดังที่ผมเคยได้อธิบายไปแล้ว หากแต่หมายถึงสัตว์ที่มาเกิดเป็นมนุษย์หรือสัตว์เดรัจฉานเป็นต้น ว่าการเกิด

ของสัตว์ทั้งหลายมิได้เกิดขึ้นมาลอยๆ หากแต่เกิดขึ้นมาด้วยอำนาจของเหตุ อันได้แก่บุญและบาปนั่นเอง โลกนี้จะไม่ว่างจากสัตว์ไปเลย เพราะมีสัตว์มาปฏิสนธิเสมอ

ข้อ ๖. อตฺถิ ปโรโลโก มีปัญญารู้ว่า โลกหน้ามีอยู่

ข้อนี้หมายถึงสัตว์ที่จะไปเกิดในโลกหน้าได้ มีอยู่ คือผู้ที่ตายไปแล้วมาเกิดได้ เพราะเหตุของบุญของบาปส่งให้เกิดต่อไปในอนาคต

ข้อ ๗. อตฺถิ มาตา มีปัญญารู้ว่า มารดามีอยู่

ข้อนี้หมายถึงการทำดีทำชั่วต่อมารดา ย่อมจะเกิดผลได้แน่นอน เช่น การตอบแทนบุญคุณมารดา เป็นการกระทำที่ดีย่อมจะได้รับผลเป็นการตอบแทน ถ้ามีลัทธิใดลัทธิหนึ่งแสดงว่าพ่อแม่ไม่มีบุญคุณ พ่อแม่มีความปรารถนาในทางเพศแล้วทำให้เด็กเกิดขึ้นมาเอง เราก็ไม่จำเป็นที่จะต้องตอบแทนบุญคุณอะไร บุคคลเหล่านี้ชื่อว่า ไม่มีปัญญา

ข้อ ๘. อตฺถิ ปิตา ปัญญารู้ว่า บิดานั้นมีอยู่

หมายความว่า การกระทำดีต่อบิดานั้น ย่อมจะได้รับผลการทำดีและการทำไม่ดีต่อบิดาแล้ว ย่อมจะได้รับผลอย่าง

แน่นอน (คนไทยเราชอบเอาบิดาขึ้นต้นและเอามารดาไว้ข้างหลังสำหรับคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงว่า บิดามีคุณแก่ลูกมากก็จริง แต่เปรียบเทียบกับมารดาแล้วมารดามีมากกว่ามารดาจึงถูกกล่าวในเบื้องต้น)

ข้อ ๙. อตฺถิ สตฺตโอปปาติกา ปัญญารู้ว่า โอปปาติกสัตว์นั้นมีอยู่

โอปปาติกสัตว์ ได้แก่ผู้เกิดขึ้นมามีกายละเอียดเติบโตขึ้นมาทันทีทันใดเป็นตัวตนขึ้นมาเลย ซึ่งแตกต่างกับมนุษย์ที่เกิดขึ้นมาค่อยๆ เติบโตทีละน้อยๆ โอปปาติกะนั้นก็มี สัตว์นรกเปรตอสุรกาย เทวดา และพรหม สัตว์ต่างๆดังกล่าวมาเป็นรูปปรมาณูที่ละเอียดมากที่สุด มองเห็นหรือถูกต้องไม่ได้ สมมุติว่าเซลล์ต่างๆ ที่ประกอบเป็นตัวของเราอันถ่ายทอดมาจากพ่อแม่หายไป มีแต่ประสาทตา (ประสาททางธรรมะ) ประสาทหูประสาทจมูก ประสาทลิ้น ประสาทกาย มีแต่ประสาทเฉยๆประชุมกันอยู่ สมมุติเอาเป็นตัวของผมก็ได้ที่ยืนบรรยายอยู่ ถ้าเช่นนั้นท่านมองเห็นตัวผมได้ไหม ถ้าหากว่าเซลล์ในร่างกายของผมสูญหายไป เหลือแต่ระบบประสาทเท่านั้น ผมก็กลายเป็น

โอปปาติกะไป ท่านก็จะมองเห็นตัวผมไม่ได้เลย แล้วก็พูดออกมาเป็นเสียงไม่ได้เหมือนกัน การที่เราเห็นกันได้ เพราะมันมีเซลล์ที่ถ่ายทอดจากพ่อแม่ เซลล์ที่เป็นรูปต่างๆ ที่ประกอบเป็นร่างกายขึ้นมา เป็นกล้ามเนื้อ เป็นกระดูก แล้วรวมกันเข้าซึ่งเป็นของหยาบ แต่ระบบประสาทหาได้ถ่ายทอดมาจากพ่อแม่โดยตรงไม่ หากแต่มาจากอำนาจของกรรมชรูป คือจากอำนาจกรรมที่ทำไว้แต่ชาติก่อน ผลิตประสาทตา ประสาทหู ประสาทจมูก ประสาทลิ้น ประสาทกายและอื่นๆขึ้นมา (โปรดดูจากสสารและพลังงานในพระพุทธศาสนาในวารสารชื่อ "ชีวิต")

บุคคลทั้งหลายที่เป็นคนสมัยใหม่ศึกษาวิชาการในทางโลกมามาก ย่อมจะไม่เชื่อถือในเรื่องเหล่านี้ ก็เพราะไม่ยอมศึกษาหาความจริงจากพระอภิธรรมปิฎกนั่นเอง สำหรับตัวผมเองก็มิได้แตกต่างกับคนทั้งหลายเท่าใดนัก ในสมัยก่อนใครมาพูดกับผมถึงเรื่องนี้ ผมก็จะเห็นว่าเป็นการเพ้อฝันลมๆ แล้งๆ หาว่าผู้ใหญ่สมัยโบราณเชื่อ ในสิ่งที่ไม่เป็นความจริงอะไรเลยสักนิด เพราะพวกผู้ใหญ่ในสมัยนั้น ไม่ได้เรียนวิชาการสมัยใหม่ เฉพาะอย่างยิ่งวิชาวิทยาศาสตร์

ผู้ใดก็ตามถ้ารู้ว่า โอปปาติกนั้นมีอยู่จริงๆสัตว์นรกเปรต

อสุรกายเทวดาและพรหมมีอยู่บาปและบุญส่งให้ไปเกิดเป็นสัตว์เหล่านี้ได้ ผู้ใดมีความเชื่ออย่างนี้ จึงชื่อว่ามีปัญญา แต่ว่าปัญญานั้นมีหลายชั้น บางคนหลงงมงายไม่ได้อาศัยเหตุผล เชื่อมั่นว่าเทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้มีอยู่และเกิดขึ้นมาเอง มีความสามารถดลบันดาลได้ บนบาลศาลกล่าวหรือให้สินบนแล้วก็จะเป็นไปตามที่บนบาลนั้น เราก็เรียกบุคคลเหล่านี้ว่าไม่มีปัญญา มีโมหะเข้าครอบงำ สำหรับผู้ที่ไม่เชื่อกรรม ไม่เชื่อผลของกรรม ไม่เชื่ออำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายว่า มีอำนาจทางจิต มีการสนับสนุนได้ตามสมควร ก็จะกลับกลายเป็นบุคคลที่มีความหลงงมงายไปเหมือนกัน เพราะความจริงมีอยู่หาได้รู้เท่าทันไม่

อนึ่งปัญญาที่เกิดขึ้นจะต้องมีเหตุผลไม่ใช่ว่าเชื่อไปทุกสิ่งทุกอย่างตามที่บอกเล่ากันต่อ ๆ มา แล้วก็จะเป็นปัญญาเกิดขึ้นมาได้ ด้วยเหตุนี้ ปัญญาจึงแบ่งออกเป็นหลายชั้น แม้ความเชื่อเฉย ๆ เชื่อว่ากรรมที่กระทำลงไปแล้วนั้น มีผลสนองตอบแก่ผู้กระทำได้ เชื่อว่ากรรมนำให้ไปเกิดเป็นโอปปาติกะได้ ก็เป็นปัญญาได้เหมือนกันแต่มีกำลังน้อยด้วยไม่ใช่เป็นปัญญาที่ประกอบด้วยเหตุผล

ข้อ ๑๐. อตฺถิโลเกสมณพฺรหฺมณา สมฺมาปฏิปนฺนา ปัญญารู้ว่า สมณพราหมณ์ ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบนั้นมีอยู่ และผู้มีความรู้ยิ่งเห็นจริงประจักษ์ซึ่งโลกนี้และโลกหน้าด้วยตนเอง แล้วประกาศให้ผู้อื่นรู้ได้นั้นมีอยู่ในโลกนี้

บุคคลบางคนมีความสามารถรู้เรื่องของโอปปาติกะ บางท่านมีอำนาจของอภิญญาจิตรู้เรื่องชาติก่อนได้ มีความรู้ว่าสัตว์ที่ตายลงไปแล้ว จะไปเกิดในชาติหน้าได้ บุคคลผู้มีความรู้ดีเหล่านี้มีอยู่ นอกจากนั้น ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เช่น ปฏิบัติสมาธิ ปฏิบัติวิปัสสนา ย่อมจะได้รับผลเกินความคาดหมายของคนทั้งหลาย

มีผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ แต่ถูกกล่าวหาว่า เป็นเรื่องเหลวไหล เพราะคิดว่า การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เหล่านั้น ข่มหรือทำลายกิเลสของตนออกไม่ได้ หรือไม่เป็นความจริง กิเลสมีอยู่อย่างไรก็มีอยู่อย่างนั้น ก็กล่อมเกลาสั่งสอนกันไปเบาบางได้บ้างเท่านั้น จะฆ่ากิเลสออกไม่ได้ ไม่เชื่อเรื่องมรรคผลไม่เชื่อเรื่องอำนาจของจิตที่สามารถมีอิทธิฤทธิ์ได้ ไม่เชื่อว่า บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอภิญญาจิตรู้เรื่องในอดีต ในอนาคตได้ ความ

ไม่เชื่อดังกล่าวเป็นผู้ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของชีวิตอันลึกซึ้ง ชื่อว่า เป็นผู้ที่ไม่มีปัญญา

กรรมมัสสกตาปัญญารวมทั้งหมดด้วยกันมี ๑๐ข้อดังนี้ท่านทั้งหลายก็จะเห็นได้ว่า มีเรื่องของการเชื่อเทวดาอยู่ ๒ ข้อ คือ ข้อที่ ๓ ที่ว่า อตฺถิ หุตํ การบวงสรวงบูชาเทวดานั้น ย่อมมีผลตามสมควรและข้อที่ ๙ อตฺถิ สตฺตา โอปปาติกา คือ โอปปาติกะสัตว์นั้นมีอยู่จริงๆ ใครไม่เชื่อก็ได้ชื่อว่า ไม่มีปัญญา ทั้ง ๒ข้อนี้ คนส่วนมากพากันยิ้มหยัน มีความเห็นตรงกันข้าม ผมจึงขอให้ท่านนักศึกษาพิจารณาดู แต่อย่างไรก็ดี ทั้ง ๑๐ ข้อนี้ ท่านจะเชื่อข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อก็ได้ หรือทั้ง ๑๐ ข้อก็ยิ่งดีแต่จะต้องมีเหตุผลอยู่ในใจไม่ใช่รับฟังมาแล้วก็เชื่อตามๆกันไป

ผู้ที่มีความเชื่อข้อใดข้อหนึ่ง หลายข้อ หรือทั้งหมด ก็ได้ชื่อว่า มีปัญญา ทำไมจึงชื่อว่า มีปัญญาเล่า ทั้งนี้ก็เพราะทั้ง ๑๐ ข้อนี้เป็นความจริง และเป็นความจริงที่เกี่ยวข้องกับชีวิตด้วย ถ้าเราไม่เชื่อในเรื่องเหล่านี้ ไม่เชื่อชาติหน้าว่ามี ไม่เชื่อว่าสัตว์นรกและเทวดามี เมื่อเราไม่เชื่อเสียแล้ว เรื่องของชีวิตอันเป็นเรื่องสำคัญที่สุดอย่างยิ่งยวด ก็มิได้ถูกแก้ไข ขอให้ท่านลองคิดดู เจตนาของบุคคลที่ไม่เชื่อถือเหล่านี้ว่าจะเป็น

อย่างไร เมื่อปัญญาไม่มีที่จะรู้ความจริงของชีวิตเสียแล้ว จะทำผลประโยชน์ให้แก่ชีวิตได้แค่ไหนเล่าจะแก้ปัญหาให้แก่ชีวิตได้อย่างไรเล่า แม้การทำบุญกุศลอย่างไร ทำเท่าใดก็เป็นวัฏฏคามินีกุศล คือกุศลชนิดที่เวียนว่ายตายเกิดหรือต้องเกิดต้องตาย ต้องเวียนว่ายท่องเที่ยวอยู่ในกองทุกข์ใหญ่น้อยทั้งปวง แม้จะกินอิ่มนอนหลับ ถึงแม้ว่าจะได้รับอารมณ์ที่ดี ๆ อยู่เสมอ ก็หนีความทุกข์ไปไม่พ้น หนีการที่จะต้องแก้ปัญหาให้แก่ชีวิตไปไม่ได้ ต้องแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ไม่เหมือนกุศลที่ประกอบด้วยปัญญาซึ่งเป็นการสร้างหนทางอันประเสริฐให้แก่ชีวิตหนทางนี้มีอยู่ในพระพุทธศาสนาเท่านั้นหนทางพ้นทุกข์นี้ทางเดียวเท่านั้นเรียกว่า **วิวัฏฏคามินีกุศล** อันได้แก่กุศลผลบุญที่จะนำให้พ้นไปจากการเวียนว่ายตายเกิด พ้นไปจากทุกข์ภัยใหญ่น้อยทั้งปวงได้ตลอดนิรันดร และไม่ต้องแก้ปัญหาให้แก่ชีวิตอีกต่อไป แต่กุศลชนิดนี้มีอยู่ที่ไหนจะศึกษากันอย่างไร

ในพระพุทธศาสนาได้สอนความจริงแท้แน่นอนความจริงที่มั่นคงอันไม่แปรผันว่าสัตว์ทั้งหลาย ผู้ซึ่งได้ตั้งต้นมีชีวิตขึ้นมาแล้วจะต้องมีทุกข์ จะต้องแก้ปัญหาให้แก่ชีวิตอยู่ตลอดเวลาทั้งกลางคืนกลางวัน ทั้งเวลาหลับเวลาตื่น แก้โดยตรงบ้าง แก้

โดยปริยายบ้าง ตัวอย่างเช่น เวลานอนหลับ เราแก้โดยปริยาย คือร่างกายก็ทำงานแก้ไปโดยไม่รู้ตัว แต่เราก็ต้องพยายามแก้โดยอ้อมคือ ต้องหายใจต้องพลิกไปพลิกมาร่างกายก็ต้องสึกหรอ เช้าขึ้นก็ต้องเติมเชื้อเพลิงหรือพลังงานลงไปเชื้อเพลิงหรือพลังงานก็มิใช่จะหามาได้ง่าย ๆสะดวกดาย

ฉะนั้น ไม่ว่าจะเกิดเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะเกิดเป็นสัตว์นรก ไม่ว่าจะเกิดเป็นเทวดาเป็นพรหม ล้วนแต่มีปัญหาชีวิตทั้งนั้น และถ้าไปเป็นเทวดา เป็นพรหม มีความสุขมากขึ้นแต่ความสุขนั้นจอมปลอม ทั้งหาได้จีรังยั่งยืนไม่ ด้วยเหตุว่า เทวดาหรือพรหมนั้นก็อยู่ในฐานะเป็นโลกเป็นโลกีย์ต้องแตกดับต้องพินาศฉิบหายไปเหมือนกัน

ด้วยเหตุนี้ เมื่อพ้นจากการเป็นเทวดา เป็นพรหมแล้ว บางทีก็พลัดหลงตายแล้วลงไปเป็นมนุษย์ แล้วต่อไปก็อาจเป็นสัตว์นรกอีก ก็เป็นไปได้ไม่ยากเท่าใด ดังนั้น ความเวียนว่ายตายเกิดจึงชื่อว่า เป็นทุกข์ เพราะต้องแก้ปัญหาให้แก่ชีวิตไม่ได้หยุดตั้งแต่ตื่นนอนเช้าไปจนกระทั่งถึงหลับนอนตั้งแต่เกิดไปจนตาย แล้วก็ไปแก้กันในชาติใหม่ต่อไป

การเวียนว่ายตายเกิดเป็นทุกข์แล้ว ปัญญาเข้าไปเห็นความจริงว่าชาติหน้ามี รู้ว่าเทวดามี รู้ว่าไปเกิดเป็นมนุษย์ได้ รู้ว่าตกนรกก็ได้ ถ้าเรารู้เสียเช่นนี้ทำบุญที่ไรก็ตั้งเจตนาให้ถูกต้อง อธิษฐานจิตให้ถูกต้อง เห็นชาติคือ ความเกิดเป็นทุกข์ปรารถนาที่จะให้พ้นไปจากความเกิด กุศลชนิดนี้เรียกว่า วิวัฏฏคามินีกุศล เป็นกุศลที่ไม่ทำให้ต่อภพต่อชาติ เป็นกุศลที่ทำให้พ้นไปเสียจากความทุกข์ มิได้เป็นการทำบุญให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนาเฉยๆ หากแต่มีเจตนาที่จะพ้นไปจากการเวียนว่ายตายเกิดด้วย เห็นตามความเป็นจริงว่า การเวียนว่ายตายเกิดนั้น ถึงจะไปเกิดดีอย่างไรก็ตาม ถึงจะมีความสุขความสบายขนาดไหนก็ตาม ก็หาได้มั่นคงถาวรแต่ประการใดไม่ หาได้มีหลักประกันที่แน่นอนแต่ประการใด จึงหนีไปไม่พ้นไปจากความประมาทอยู่นั่นเอง เพราะว่าเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว จะต้องมีวันใดวันหนึ่งที่ความโลภเข้าจับถึงจิตใจ จนกล้ากระทำบาปทุจริตลงไปแล้ว อาจจะลงนรกได้ง่ายๆ แต่ถ้าเรามีปัญญาเข้าประกอบกุศลผลบุญที่เกิดขึ้นนั้น ก็เป็นวิวัฏฏคามินีเป็นกุศลที่รู้เรื่องชาตินี้ ชาติหน้า รู้เรื่องเทวดา รู้เรื่องนรกแล้ว

การรู้เรื่องเหล่านี้ก็จะเป็นการทำให้เห็นทุกข์โทษภัยในวัฏฏ เห็นชีวิตมีทุกข์ไปเกิดเป็นอะไรก็มีทุกข์ทั้งนั้น เวลาทำกุศล จิตก็เข้าถึงความจริง อันนี้เรียกว่า มีปัญญาเข้าประกอบ ตามภาษาบาลีที่ว่า ญาณสัมปยุตต์ คือ ทำบุญพร้อมกับจิต ที่มีปัญญาเข้าประกอบ จึงชื่อว่ามีปัญญา แต่เหตุไฉนทำไม จึงชื่อว่า มีปัญญา ก็เพราะขณะที่ความรู้กำลังเกิดอยู่นั้นคือ ปัญญาได้ทำลายโมหะหรืออวิชชาได้ขณะหนึ่งแล้ว ด้วย เห็นถูกต้องตามความจริงแท้ในเรื่องของชีวิต

เช่นตัวอย่าง ก่อนที่จะเอาข้าวใส่บาตรก็ไม่อธิษฐานให้ ไปเกิดเป็นนั่นเป็นนี่ ขอให้ได้อย่างนั้น ขอให้ได้อย่างนี้ ขอ ให้เป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี อันเป็นการค้ากำไรเกินควร ลง ทุนเสียข้าวไปขันหนึ่งแล้ว ขอสิ่งที่ต้องการเสียมากมาย อัน เป็นโลภะ ก็กลับจิตใจด้วยอาศัยปัญญา ก็เพ่งพิจารณาให้ เห็นว่า ความเกิดเป็นทุกข์ เห็นว่าตัวโลภะ, โทสะ, โมหะ นั้นไม่ดี เห็นว่า ความไม่เกิดนั้นเป็นสุข แล้วปรารถนา ให้พ้นไปจากความเกิด พ้นไปจากโลภะ, โทสะ, โมหะ พ้น ไปจากเครื่องเกี่ยวพันร้อยรัดให้ติดอยู่ในวัฏฏทุกข์ ในขณะนี้ ก็จะบังเกิดดวงปัญญาที่จะตัดวัฏฏะการเวียนว่ายตายเกิด ทำ บุญด้วยปัญญาลงไปแล้ว ขณะนี้ก็ชื่อว่า ได้ทำลายความโลภ

ได้ทำลายความโกรธและทำลายความหลงหรืออวิชชา ความไม่รู้ไปชั่วขณะหนึ่ง เราทำบุญครั้งใด เราก็ทำจิตใจให้เกิดปัญญาดังนี้ทุกครั้ง ปัญญานี้ก็จะสนับสนุนให้การเวียนว่ายตายเกิดลดลง ๆ เป็นลำดับไป มิฉะนั้นแล้วเราจะเกิดอีกกี่แสนกี่ล้านชาติเราก็ทราบไม่ได้ ทุกข์ก็จะติดตามความเกิดขึ้นมาให้เราต้องแก้ไขต่อ ๆ ไปอย่างหากำหนดเวลามิได้ ถ้าเราเริ่มสร้างปัญญาบารมีนี้เสีย วัฏฏะก็จะค่อย ๆ ลดลง ๆ ยิ่งสร้างจิตใจให้ได้ปัญญาให้มากให้เสมอ ก็จะทำให้วัฏฏะสั้นลงมากยิ่งขึ้นไปทุกชาติ ๆ จนในเวลา ไม่ยาวนาน เกินไปปัญญาก็จะค่อย ๆ แก่กล้าขึ้น ๆ แล้วความหวังของการพ้นทุกข์ก็จะฉายแสงเรืองรองขึ้นมา

ด้วยเหตุนี้ ท่านนักศึกษาก็จะเห็นได้ว่า ทั้ง ๑๐ ข้อดังที่ผมได้บรรยายมาเรียกว่า เป็นปัญญาทั้งสิ้น แต่เป็นปัญญาโลกีย์ เพราะว่ามีความรู้ชั่วขณะ ๆ เท่านั้นไม่สามารถที่จะทำลายหรือระงับยับยั้งการเกิดได้ เพียงแต่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีกำลังมากขึ้น ปัญญาสร้างสมไว้ในชาตินี้แล้วปัญญาก็จะสร้างสมเพิ่มเติมต่อไปในชาติหน้า มีโอกาสที่จะสร้างปัญญาซ้ำแล้วซ้ำอีก ด้วยอาศัยปัญญาในชาติ แต่ละ

ชาติสนับสนุนกันขึ้นไปเป็นชั้นๆ วันหนึ่งข้างหน้าก็เต็มไปด้วยความหวังว่าจะไม่ต้องแก้ปัญหาให้แก่ชีวิตอีกต่อไป จะพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดจริง ๆได้

ส่วนข้อ ๒ เรียกว่า วิปัสสนาปัญญานั้น หมายถึงว่าปัญญาที่เกิดขึ้นจากการพิจารณา หรือเห็นความจริงในการปฏิบัติ เช่น เห็นรูปไม่เที่ยง เป็นทุกข์เป็นอนัตตา เห็นนามคือ จิตใจก็ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เข้าปฏิบัติแล้วมองเห็นทั้งรูปทั้งนามอยู่ในฐานะอย่างนี้ ทำให้เกิดปัญญารู้ว่า ชีวิตทั้งหลายก็มีแต่รูปกับนามเท่านั้นหามีอะไรจริง ๆ ไม่ ทั้งรูป ทั้งนามมันก็เปลี่ยนแปลงไปมาอยู่ตลอดเวลาเช่นนี้แล้วจะยึดมั่นเอาเป็นที่พึ่งได้อย่างไร และจะบังคับให้มันหยุดนิ่ง ให้เป็นไปตามอำนาจของเราก็ไม่ได้ด้วย เช่นร่างกายของเรานี้มีแต่จะแก่จะตายลงไป จะอยู่เฉย ๆ ค้ำฟ้าไม่มีเลย สิ่งทั้งหลายที่เป็นสมบัติก็ไม่ได้อยู่ค้ำฟ้าเหมือนกัน อยู่กับเราได้ชั่วคราว มีความพิจารณาตามสภาวธรรมเห็นเป็นอนิจจัง ความไม่เที่ยงแล้วก็เป็นทุกข์แล้วก็หนีความเป็นอนัตตาไปไม่พ้น สรรพสิ่งทั้งหลายย่อมไม่เที่ยงเมื่อไม่เที่ยงก็ย่อมเป็นทุกข์ ไม่ว่า โต๊ะ เก้าอี้

ก็เป็นทุกข์ทั้งนั้น ปรมาณูที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นรูป ก็อยู่ในฐานะเป็นทุกข์ตามสภาวธรรม เพราะว่าทุกข์ก็ได้แก่การทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ มันเปลี่ยนแปลงไปมาทีละน้อย ๆ อยู่ทุกเวลานาที ไม่ได้หยุดนิ่ง ร่างกายของเราก็เปลี่ยนแปลงไปทุกเวลานาที จิตใจซึ่งเป็นนามก็อยู่ในฐานะเดียวกัน เราจะพึ่งอาศัยมันผู้ซึ่งมีความไม่เที่ยงแท้แน่นอนและเต็มไปด้วยทุกข์จะได้อย่างไร เราจะบังคับมันให้อยู่ตามเดิมมันก็ไม่ใช่สัตว์ หรือเป็นบุคคล ทั้งไม่อยู่ในอำนาจเพราะมันก็เป็นอนัตตาบังคับบัญชาไม่ได้นั่นเอง

เมื่อผู้ใดพิจารณาอย่างนี้แล้ว เชื่อว่า เป็นวิปัสสนาปัญญา ทำไมจึงเชื่อว่าเป็นวิปัสสนาปัญญา เพราะมองเห็นทุกข์โทษภัยของการมีชีวิต ซึ่งก็ได้แก่รูปนามนั่นเอง เมื่อดังนี้ก็จะทำให้จิตของตนเกิดปัญญาไม่หลงใหลติดอยู่ในโลก ซึ่งมีแต่ความพินาศแล้วหาหนทางที่จะให้พ้นไปจากการเวียนว่ายตายเกิดดังนั้นท่านนักศึกษาก็จะเห็นว่าอำนาจแห่งการรู้ความจริงว่าทั้งรูปทั้งนามเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตานั้น ชื่อว่า วิปัสสนาปัญญา แต่ขณะนี้ยังได้ชื่อว่า เป็นโลกีย์อยู่นั่นเอง เพราะว่ายังไม่สามารถทำลายการเกิดชนิดที่เป็นสมุจเฉทปหานได้ หมายความว่ายังไม่

สามารถประหาณกิเลสออกได้โดยเด็ดขาด สิ้นเชิง เพียงแต่ว่าเตรียมสร้างสถานการณ์ให้แก่จิตใจเอาไว้เท่านั้นเหมือนกับเราเรียนก. ไก่ข. ไข่เอาไว้จะได้อ่านหนังสือออกในวันหนึ่งข้างหน้า เตรียมปัญญาเอาไว้จะได้ใช้เป็นประโยชน์ในเวลาข้างหน้า ซึ่งก็คงจะมีกำลังมากขึ้น ๆ ไปแต่ละชาติๆจนสามารถตัดกิเลสพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดได้ต่อไป

ส่วนในข้อสุดท้ายเรียกว่า โลกุตตรปัญญานั้น เป็นการรู้แจ้งแทงตลอดในอริยสัจธรรม รู้ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค คือ อริยสัจจ์ทั้ง๔ เมื่อเวลาญาณปัญญานี้เกิดขึ้นนั้น รู้พร้อมกันทั้ง ๔ ข้อ ไม่ใช่รู้ทุกข์อย่างหนึ่ง แล้วไปรู้สมุทัยอีกทีหนึ่ง แล้วไปรู้นิโรธ รู้มรรค ทีละอย่าง ๆ เมื่อบุคคลปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน กำหนดพิจารณาขันธ์ ๕ รูปนาม เห็นว่าทั้งรูปทั้งนามนั้นไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ปัญญาก็จะเกิดขึ้นตั้งแต่เบื้องต้นไป ก็จะเกิดความรู้โดยเห็นความจริงว่า ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายมีแต่รูปกับนามเท่านั้น รูปก็ดีนามก็ดีเป็นอนิจจัง ไม่เที่ยงแท้แน่นอนอะไรเลย เป็นทุกข์ เพราะทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ เป็นอนัตตา

บังคับบัญชาเท่าใดก็ไม่เป็นผลสำเร็จ ทั้งเป็นแต่เพียงปรากฏการณ์ของธรรมชาติ มาประชุมกันชั่วครั้งชั่วคราว มิได้เป็นคนเป็นสัตว์อะไรเลย (เชิญอ่านหนังสือการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน เล่ม ๑-๒ ของอภิธรรมมูลนิธิ)

ผู้ที่เล่าเรียนศึกษามาเช่น ท่านนักศึกษา ที่กำลังเล่าเรียนอยู่ในขณะนี้ก็มีความสามารถที่จะรู้รูปนามเป็นอนิจจัง ทุกขังอนัตตาได้เหมือนกัน ดังนั้นปัญญาจึงเกิดขึ้นมาได้ อันเป็นปัญญาที่เกิดขึ้นมาจากการฟัง การศึกษาเล่าเรียน เรียกว่าสุตมยปัญญา

การเข้าไปพิจารณาตามเรื่องที่เป็นจริงๆ คือคิดพิจารณาว่า ร่างกายก็ดี จิตใจก็ดี อยู่ในฐานะเป็นอนิจจัง ทุกขังอนัตตา จริงหรือเปล่า เราเข้าไปพิจารณารู้สึกอย่างนี้จริง ๆ อันนี้เรียกว่า จินตามยปัญญา เป็นปัญญาที่เกิดขึ้นมาจากความคิดพิจารณา

เมื่อบุคคลปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานนั้น ขึ้นต้นด้วยเห็นรูปนามตามความเป็นจริง ว่ารูปนามนั้นเป็นธรรมชาติอันหนึ่งที่มิใช่คนมิใช่สัตว์หรือสิ่งของอะไร เป็นการประชุมกันของ

ธรรมชาติที่ชื่อว่าเป็นรูป และธรรมชาติที่ชื่อว่า เป็นนาม แล้ว ผู้ปฏิบัติก็เข้าไปรู้เห็นปรากฏการณ์ของธรรมชาตินั้น ๆ ตาม ความจริงแท้มิได้มีอะไรมาปกคลุม จึงมิได้เคลือบแคลงสงสัย ปัญญาที่เข้าไปรู้เห็นดังนี้ เกิดขึ้นโดยมิได้ไปคิดพิจารณาอย่าง ไร ชื่อว่าภาวนามยปัญญา

เมื่อปฏิบัติต่อไป เห็นรูปนามนี้ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็น อนัตตาปรากฏขึ้นมาแล้วจริง ๆ แล้วหลังจากนั้น ผู้ปฏิบัติก็จะ ค่อยๆ หันหลังให้กับปัญญาที่เป็นโลกีย์อันยังอยู่ในความพินาศ แล้วตั้งขึ้นเป็นญาณปัญญาชั้นโลกุตตรพ้นจากความพินาศ พ้น จากการเวียนว่ายตายเกิดต่อไปซึ่งได้แก่การเข้าถึงแดนของอริยะ สัจจะธรรม มีพระนิพพานเป็นอารมณ์ อันเป็นยอดปรารถนา ของผู้มีปัญญาทั้งหลาย ผู้ปฏิบัติจะต้องอาศัยญาณปัญญาชั้น โลกีย์ เริ่มตั้งแต่สุตมยปัญญาอันได้แก่การฟัง การศึกษา เล่าเรียนไปจนถึงจินตามยปัญญา อันเป็นปัญญาที่เกิดจาก การคิดพิจารณาแล้ว จึงก้าวขึ้นไปถึงภาวนามยปัญญาอัน เป็นปัญญาจากการ ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน อัน เป็น ตัว การ ที่จะนำไปสู่ปัญญาโลกุตตร จะเข้าวิถีจิตทำการงานอย่าง

ใหม่ จิตจะเกิดวิถีที่จะพ้นไปจากการเวียนว่ายตายเกิด คือ บริกรรม อุปจาร, อนุโลม, โคตรภู, และมรรค, ผล, ซึ่งในขณะนี้มีนิพพานเป็นอารมณ์

วิถีคือการทำงานของจิตที่เข้าสู่มรรคผลนิพพานนั้น ผมจะของดไว้ไม่แสดง เมื่อท่านได้ศึกษาต่อไปจึงค่อยทราบวันนี้ ผมขอยกโคตรภูมาอธิบายตัวเดียว เพราะปรารถนาจะให้ท่านได้ทราบในประเด็นสำคัญที่เป็นโลกียะกับโลกุตตร

โคตรภู คืออะไร โคตรเป็นคำสามัญที่ใช้กันอยู่ทั่วไป โดยมากมักใช้ด่ากัน เพื่อให้แสบ ให้ร้อน คือด่ากันถึงโคตร โคตรได้แก่ตระกูล ตามที่ชาวบ้านด่ากันนั่นเอง คือด่าถึงต้นตระกูล โคตรแปลว่าตระกูล ส่วนคำว่าภู แปลว่า ตัดโคตรหรือตระกูลของเราแต่มิได้ตัดปู่ ย่า ตา ยาย อันเป็นบรรพบุรุษที่ตกทอดมาตามสมมุติบัญญัติ หากแต่หมายถึง ตัดตระกูลปุถุ-ชน ปุถุชนคือ ผู้หนาไปด้วยกิเลส เราเกิดสืบต่อมาแต่ละครั้งๆ จากอดีตอันแสนไกลจนนับชาติไม่ไหว ก็หนีความเป็นปุถุชนผู้หนาไปด้วยกิเลสไม่ได้ แม้ในชาตินี้โลภะ โทสะ โมหะของเราก็เต็มบริบูรณ์ บรรพบุรุษต้นตระกูลเป็นปุถุชน เมื่อปฏิบัติ

วิปัสสนาตามที่ผมได้แสดงไปแล้ว จนกระทั่งสูงสุดของญาณโลกีย์ก็ไปสู่โลกุตตร คือมาถึงโคตรภู แปลว่า การตัดโคตรปุถุชนของเราออก เพราะว่า เราเกิดขึ้นมากี่ชาติ ๆ ก็มีกิเลสพอกพูนเต็มไปทั้งนั้น โลภะ โทสะ โมหะ มิได้ถอยลงไปเลย เดี๋ยวนี้เราปฏิบัติแล้วเข้าถึงโคตรภูแล้ว การทำลายต้นตระกูลที่เราเคยติดมาแต่เก่าก่อนคือ เป็นปุถุชนที่หนาไปด้วยกิเลสพอมาถึงญาณคือปัญญาขั้นสูงสุด จึงได้ทำลายโคตรของเราออกไปทำลายโคตรที่หนาด้วยกิเลสให้สูญสิ้นไปจากจิตใจ แล้วก็ย่างขึ้นสู่โคตรอริยะคือ ผู้บริสุทธิ์ต่อไป

การที่ว่าโคตรภูทำลายโคตร ก็คือตระกูลเก่าของเราที่ต่อกันมาไม่รู้ว่ากี่ชาติ ๆนั้น เดี๋ยวนี้ทำลายโคตรปุถุชนเสียแล้ว ทำลายความเป็นผู้มีกิเลสมากเสีย แล้วเข้าไปสู่แดนอริยะคือ ผู้เจริญ ไม่ใช่ผู้หนาด้วยกิเลสเหมือนแต่ก่อนอีกต่อไป เริ่มตั้งแต่โสดาบันบุคคล คืออริยะบุคคลเบื้องต้นผู้ซึ่งทำลายกิเลสออกไปสำหรับบุคคลนี้ ถ้าว่าโดยอกุศลแล้ว กิเลสมี ๑๒ ประเภท มีโลภมูล ๘ โทสมูล ๒ โมหมูล ๒ เมื่อบรรลุโสดา คือมรรคจิตดวงแรกเกิดขึ้นก็สามารถทำลายกิเลสออกไป คือโลภมูล ๘ ก็จะถูก

ประหาณออกไปเสีย ๔ โทสมูลมี ๒ ประหาณไม่ได้เลย โมหมูลมี๒ประหาณออกไป๑ รวมอกุศลมี ๑๒ ประหาณออกได้ ๕ คงเหลืออีก ๗

ถ้ามีผู้ตั้งคำถามว่า อริยบุคคลที่ตัดกิเลสไปแล้ว ๕ นี้ จะมีกิเลสเกิดขึ้นมาอีกหรือไม่ ก็จะได้คำตอบว่า กิเลสเหล่านี้จะไม่มีเกิดขึ้นมาอีกเลย ตายจากชาตินี้ไปแล้ว ไปเกิดชาติหน้ากิเลสก็เหลือเพียง๗เท่านั้น เพราะว่าอริยมรรคประหาณกิเลสออกไปโดยเด็ดขาดสิ้นเชิงเป็นสมุจเฉทปหาน กิเลสที่ประหาณไปแล้วไม่อาจที่จะเกิดขึ้นมาได้ ไม่เหมือนการทำสมาธิ การทำสมาธิเป็นการไปข่มกิเลสไม่ให้เกิดจริง แต่กิเลสไม่ได้ทำลายออกโดยเด็ดขาดเรียกว่า วิกขัมพณประหาณ เป็นการประหาณชั่วคราว หรือข่มเอาไว้เท่านั้น เวลาฌานแตกแล้วกิเลสก็โผล่ออกมาอีก

อย่างไรก็ดี ถ้าใครได้มรรคผลเป็นโสดาบันบุคคลแล้วบุคคลนั้นจะเกิดอีกอย่างมาก๗ชาติ มีขอบเขตขึ้นมาเลยอำนาจของปัญญาที่เห็นถูกต้องมาจนได้ถึงมรรคผลนี้ จะสกัดกั้นไม่ให้ไปเกิดในอบายภูมิด้วย ไม่ไปเป็น สัตว์นรก เปรตอสุรกาย และสัตว์เดรัจฉาน อริยบุคคลนี้จะเป็นผู้มีปัญญา

เป็นประจำ เรียกในทางธรรมะว่า สัมมาทิฏฐิ จะไม่มี
ความเห็นอันเป็นความผิดอีกต่อไป

ในพระพุทธศาสนานิยมยกย่องสรรเสริญปัญญาอย่างยิ่งยวด เจตสิกทั้งหมดมีเจตสิกตัวนี้ตัวเดียวเท่านั้น ที่พระองค์สรรเสริญหรือเราจะพูดว่า มหากุศลที่แบ่งออกเป็นกุศลกรรมทั้ง ๑๐ มีการให้ทาน รักษาศีล เป็นต้น มีกุศลที่ใหญ่ยิ่งอยู่ตัวเดียวอันเป็นข้อสุดท้ายคือข้อ ๑๐ ที่เรียกชื่อว่า "ทิฏฐุชุกรรม" แปลว่า ความเห็นอันถูกต้องคือปัญญานั่นเอง แทนที่เราจะไปบอกว่าให้ทำบุญให้ทานเสมอๆ(อย่างเดียว)จะได้กุศลมากๆ ทำสมาธิทุกๆ วันจะมีกุศลเกิดขึ้นเรื่อย ๆ จงช่วยเหลือคนอื่นให้บ่อยๆ จะได้มีกุศลเพิ่มพูน อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับทิฏฐุชุกรรมอันเป็นข้อสุดท้ายก็จะสู้สัมมาทิฐิ มีความเห็นอันถูกต้องได้แก่ ปัญญาเจตสิกไม่ได้เลย

เพราะฉะนั้น ปัญญาจึงชื่อว่าเป็นกุศลอันประเสริฐในกุศลทั้งหมด ปัญญาจึงเป็นเลิศในบรรดากุศลทั้งหลาย ด้วยเหตุนี้ จึงควรศึกษาเล่าเรียนให้เกิดปัญญาแล้วควรส่งเสริมผู้อื่นให้มีปัญญานี้ด้วย เพราะปัญญาแหละจะได้เป็น

หางเสือเรือช่วยคัดวาดให้ตรงไปสู่ฟากฝั่ง ที่มฤตยูค้นหาตัวไม่พบอีกต่อไป ถ้าไปเกิดในนรก ไม่ช้าไม่นานปัญญาก็จะพาขึ้นมาสู่หนทางพ้นทุกข์ได้ ถ้าไปเกิดเป็นมนุษย์เป็นมหาเศรษฐี หรือถ้าไปเกิดเป็นเทวดาแต่ไม่มีปัญญา เกิดมาที่หนก็ตามก็อาจจะต้องเตลิดไป โดยไม่เหลียวหลังได้โดยง่ายเพราะทนต่ออำนาจยั่วเย้าของกิเลสไม่ไหว เช่น เป็นมหาเศรษฐีแล้ว จะเที่ยวอย่างไรก็ได้ จะใช้อย่างไรก็ทำตามชอบใจ จะใช้อิทธิพลเท่าไรก็มี เพราะมีเงินทองสร้างอำนาจขึ้นมาได้ อาจสร้างอำนาจร้ายกาจที่เป็นภัยแก่ชีวิตขึ้นมา เพราะทนต่อความโลภ ความโกรธไม่ไหว แล้วในที่สุดก็ลงนรกไปหรือเป็นเทวดาแล้วเพลิดเพลินไปในความสุขชนิดประณีตอย่างไม่ลืมหูลืมตา หลงใหลไปมาไม่ช้าไม่นานก็หมดบุญที่ส่ง ก็อาจจะต้องลงนรกอีกก็ได้ เพราะไม่มีปัญญาเข้าคุ้มครองตน ไม่มีปัญญาเข้าไปช่วยอุดหนุนให้เดินถูกทิศทางนั่นเอง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงได้ทรงสรรเสริญผู้มีปัญญาว่า เป็นผู้ประเสริฐ

ท่านทั้งหลาย ผมได้แสดงถึง เจตสิกอันเป็นตัวสุดท้ายใน โสภณเจตสิกไปแล้ว ขอให้ท่านได้ไปพิจารณาดูพระสัมมาสัม- พุทธเจ้าสรรเสริญการทำดีทุกอย่าง แต่ว่าสรรเสริญมากที่สุด คือ "ปัญญา" เพราะใช้เป็นหนทางไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ ผู้ใด ปฏิบัติมรรคผลได้เป็นโสดาบันบุคคลแล้วก็ชื่อว่า ทำลายกิเลส ออกไปแล้วบางส่วน ต่อไปก็จะได้เป็นอริยบุคคลที่สูงขึ้นจน ถึงสกิทาคา อนาคา และพระอรหันต์ ทำลายกิเลสหมดสิ้น ไม่ ต้องมาเกิดมาตายอีกต่อไป ทุกข์ทั้งหลายก็ดับสนิทสิ้นเชิง

ความพากเพียรพยายามของมนุษย์ ทั้งทางตรงหรือทาง อ้อม ทั้งทางซื่อหรือทางคด ก็เพื่อความปรารถนาที่สูงที่สุดของ ตนเองในความโลภ นั่นก็คือ ความยินดีติดใจในอารมณ์ที่เกิด ขึ้นมาตามทวารต่างๆ อยากจะเห็นในสิ่งที่ดี อยากจะกินที่อร่อย เป็นต้น และเมื่อถึงจุดหมายปลายทางคือสมความปรารถนา แล้วไม่ช้าไม่นาน ก็เบื่อหน่ายอยาก จะได้อารมณ์ ใหม่ต่อไปอีก เขาจะตั้งจุดหมายให้สูงยิ่งขึ้นไป ยิ่งขึ้นไปไม่มีวันจบ จนกว่าจะ สิ้นชีวิตแต่หาได้มีใครคิดไม่ว่าที่พากเพียรพยายามเสาะแสวงหา จนกว่าจะถึงจุดหมายปลายทางนั้นคือความทุกข์ และความแตก

สลายด้วยเหตุแห่งอำนาจของความคิดใจ ในอารมณ์ที่ซ่อนเร้นอย่างมิดชิดภายในส่วนลึกของใจ อุดหนุนให้อยากได้ อยากดีอยากเด่นวันละนับไม่ไหว ยากที่ผู้ใดจะเห็นแล้วถอยความต้องการเหล่านั้นลงมาเสียได้

มนุษย์ทั้งหลายต่างพากันยอมเป็นยอมตาย เพื่อช่วงชิงสิ่งที่เน่าเปื่อย ผุพังเอามาไว้ภายใน สิ่งที่เน่าเปื่อย ผุพังก็คือตนเอง ต่างก็ช่วงชิงในสิ่งซึ่งไร้สาระแก่นสารมีแต่แตกทำลายไม่มีความมั่นคงมาไว้ในครอบครอง แต่ต่างก็ช่วงชิงอำนาจซึ่งตนคิดว่าหอมหวานกันด้วยความเหิมเห่อทะเยอทะยาน ต่างก็เพียรสร้างความทุกข์ให้แก่กันและกันโดยตรงบ้าง โดยอ้อมบ้าง ไปจนกว่าจะพากันแผ่นดินกลบหน้า แท้ที่จริงนั้นหามีสาระแก่นสารอะไรไม่ สำหรับในปรมัตถสัจจธรรม สาระแก่นสารจะมีก็แต่ในการที่จะอบรมดวงจิตให้บังเกิดขึ้นซึ่งปัญญา อันมีความสามารถนำทางพาไปสู่ความพ้นทุกข์ พ้นไปจากการเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป

อันความปรารถนาที่อยากจะได้อารมณ์มาให้ดีที่สุด มากที่สุดของแต่ละบุคคล ย่อมจะยังผลกระทบกระเทือนต่อสังคม

ความปรารถนาที่ไม่เพียงพอของแต่ละคนที่ช่วงชิง อารมณ์ที่ดี ที่ตนชอบนั้น ย่อมจะก่อความปั่นป่วน ทุกข์ยากขึ้น เพราะเกิดการเบียดเบียนกันเอง เหมือนทะเลที่ต้องมรสุม จากหมู่บ้านก็จะกระเทือนไปถึงตำบล จากตำบลก็จะกระเทือนไปถึงอำเภอ ถึงจังหวัด ถึงประเทศ และทุกๆ ประเทศในโลก ด้วยอำนาจของความโลภอยากจะได้ ด้วยอำนาจของความติดใจในอารมณ์ ทำให้โลกร้อนระอุไป ทุกหย่อมหญ้าแล้ว ในไม่ช้าก็ลุก เป็นไฟ แล้วนำมนุษย์เข้าไปสู่ยุคป่าเถื่อนดุร้ายดุจสัตว์ป่า หรือเหมือนมนุษย์ยุคดึกดำบรรพ์จึงเป็นเหตุให้รบราฆ่าฟันกันตาย ทรัพย์สมบัติต่าง ๆ ที่ได้อุตสาห์สะสมไว้ด้วยความลำบากยากเข็ญ ก็ต้องพินาศฉิบหาย เด็กๆ ทั้งหญิงและชายมากมายไร้ที่อยู่อาศัย และกลายเป็นกำพร้าไป ศีลธรรม วัฒนธรรมก็สลายตัว มีแต่ความเหี้ยมโหดดุร้าย อยากจะกินเลือดกินเนื้อซึ่งกันและกันเข้ามาแทนที่ถึงดังนี้แล้วมนุษย์ผู้โง่เขลาเบาปัญญาทั้งหลายก็หาได้เข้าใจไม่ค้นสาเหตุเท่าใดๆก็ไม่เคยพบชวนกันตั้งสันนิบาตชาติก็แล้ว ชวนกันตั้งองค์การสหประชาชาติก็แล้ว ก็ไม่ได้ผลสมใจ เพราะมนุษย์ผู้โง่หลงทั้งหลาย ถูกอวิชชาเข้ามาขวางกั้น ปิดบังอำพรางจึงต่างก็พากันเพ่งแต่จะได้มาเป็น ของตัวให้มากเข้าไว้

จึงได้มองแต่คนอื่นทั่วไปหาได้มองดูให้ลึกเข้าไปจนเห็นเงาในดวงใจของตนเองไม่ว่า ความปรารถนาของหัวใจถ้ายังมิได้ศึกษาเสียให้เข้าใจ ชาวโลกทั้งหลายผู้ซึ่งยังมิได้มีดวงตาปัญญาที่สามามรถช่วยตัวเองได้ ด้วยยังมิได้ขัดเกลาเพื่อให้ความเห็นแก่ตัวลดน้อยลงหรือต่างพากันถอยความต้องการลงมาเสียบ้างแล้ว สันติภาพก็เกิดขึ้นมาไม่ได้ ก็จะต้องวนเวียนเป็นไปอยู่เช่นนี้วันแล้ววันเล่า ปีแล้วปีเล่า

ประวัติศาสตร์แสดงไว้แจ่มแจ้งแล้วว่า ความจริงในทางโลก ถ้าหากว่าไม่มีการยับยั้งแล้ว ย่อมจะนำมนุษย์ไปสู่ความพินาศ ความเหิมเห่อทะเยอทะยานของมนุษย์ผู้ไร้ปัญญาย่อมนำพามนุษย์ให้ไปสู่หุบเหวแห่งหายนะ การทุ่มเทแต่วิชาการลงไป โดยที่มิได้หันมาดูชีวิตเสียให้เข้าใจ ก็ย่อมจะต้องเวียนว่ายอยู่ในวัฏฏทุกข์ หนีการเกิด แก่ เจ็บ ตายไปไม่พ้นหนีการต้องแก้ปัญหาชีวิตซ้ำแล้วซ้ำเล่าไม่ได้

ท่านนักศึกษาทั้งหลายประตูที่จะก้าวเดินเพื่อให้รอดพ้นไปจากทุกข์ได้เปิดอยู่อย่างกว้างขวางแล้ว ประตูแห่งสันติสุขกำลังเปิดรอคอยอยู่แล้ว ขอเชิญท่านจงพากันเดินเข้ามา บัดนี้ผมได้นำของขวัญอันล้ำค่ามาวางไว้บนมือของท่านแล้ว ผมได้นำสิ่ง

ที่มีคุณค่า มีสาระแก่นสารที่สุดแก่ชีวิตมามอบให้ถึงตัวแล้ว ท่านจะรับเอาไปหรือไม่ท่านจะใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชีวิตอัน เป็นที่รักของท่านเพียงใด ก็ขอให้อยู่ในดุลยพินิจของท่าน และ ถ้าท่านเห็นว่าเป็นประโยชน์ เห็นว่าควรจะทราบกันทั่วๆ ไป ยังพี่น้องผู้ร่วมความทุกข์ยากทั้งหลาย ก็ขอได้โปรดขยายออก ไปเท่าที่จะทำได้ แล้วแต่ท่านจะใช้วิธีหนึ่งวิธีใด

ท้ายที่สุดแห่งการบรรยายนี้ ขอให้กุศลผลบุญที่ผมได้ บำเพ็ญมา ขอให้สัมมาโอปปาติกที่มีอำนาจจิต จงได้ช่วยสนับ สนุนบันดาลใจของท่านทั้งหลาย ให้เลื่อมใสศรัทธาในปัญหา ของชีวิต แล้วคิดที่จะศึกษาให้แตกฉานจนเกิดปัญหาคือญาณ สัมปยุต จนถึงซึ่งความพ้นทุกข์โดยเด็ดขาดสิ้นเชิง โดยเร็ว เทอญ

ท่านจะเดินไปทางไหน ?

□ เสือนั้นดุร้ายน่ากลัว สัตว์เล็กๆที่มองไม่เห็นตัวคือเชื้อโรค นั้นน่ากลัวกว่า แต่สิ่งที่มองไม่เห็นหน้าตาตัวตน คือกิเลสนั้น น่ากลัวที่สุด

□ เราจะต้องใช้ปืนผาหน้าไม้จึงจะทำลายเสือได้ เราจะต้อง

ใช้หยูกยาเพื่อรักษาโรคภัย แต่กิเลสนั้นใช้อะไรทำลายไม่ได้นอกจากปัญญา

□ การแก้แค้นอย่างสมเกียรตินั้น ก็คือการให้อภัย แต่กิเลสสัตว์ร้ายให้อภัยมันก็ยิ่งกำเริบ

□ ความฝันของคนที่ไม่เข้าใจชีวิต จะเป็นความฝันอันสวยสดงดงาม ที่เหมือนกับรูปปั้นทรายที่ชายหาด

□ แผ่นดินไหวมันมิได้ปราณีผู้ใด นาฬิกาที่เดินไปมันก็ไม่คอยใคร ชีวิตที่ล่วงไปมันก็ไม่เคยหยุดยั้ง

□ ท่านทั้งหลาย มฤตยูมากระซิบกระซาบอยู่ที่ข้างหูบ้างหรือเปล่า ท่านจะทำหูทวนลมเสียหรือ

□ แม้จะกลัวความตายอย่างไร ความตายก็มาถึงจนได้ แม้จะดิ้นรนหลีกหนีความตายอย่างไร ก็ต้องเจอะกับความตายแน่นอน

ทำไมจึงไม่สร้างปัญญา เพื่อเข้าถึงความไม่ตายเล่า?

ท่านจะหยุดอยู่กับที่หรือ เมื่อใคร ๆ เขาเดินผ่านท่านไป?

จะสร้างปัญญาได้อย่างไร

ท่านได้อ่านเรื่อง "ปัญญา" จบลงแล้ว ก็คงจะทราบได้ว่า การหาหนทางให้เกิดปัญญานั้น จะต้องหาจากในพระพุทธศาสนา เฉพาะอย่างยิ่งจากพระอภิธรรมปิฎก การสร้างเสริมปัญญาบารมีให้เกิดขึ้นมีหลายทางด้วยกัน ซึ่งผมจะขอเสนอดังต่อไปนี้

ก. ปัญญาเกิดจากการศึกษา

๑. ต้องหาโอกาสไปฟังการบรรยาย ตามวัดวาอารามต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ทั่วไปทั้งในพระนครและต่างจังหวัด สำหรับท่านที่อยู่ไม่ไกลเกินไปนัก ขอเชิญศึกษาได้ที่ศาลาโรงธรรมโพธิลังกา วัดพระเชตุพนฯ ทางด้านหน้าตลาดท่าเตียน ซึ่งอภิธรรมมูลนิธิ วัดโพธิ เป็นผู้ดำเนินการ ในขณะนี้มีการบรรยายอยู่หลายห้องเรียนโดยไม่ต้องเสียมูลค่าอะไรเลย

๒. ฟัง จากวิทยุกระจายเสียง จาก หลายสถานีที่มีการบรรยายปรมัตถธรรม และอภิธรรมมูลนิธิ ออกรายการนี้ทุกวันพุธและวันพฤหัสบดี เวลา ๑๙.๐๐ ถึง ๒๐.๐๐ น.

๓. ศึกษาจากหนังสือ ซึ่งเวลานี้มีอยู่เป็นอันมากสำหรับอภิธรรมมูลนิธิ วัดโพธิได้ผลิตหนังสือออกสู่ประชาชนเพื่อศึกษาหลายอย่างได้พยายามทำให้ศึกษาง่าย ๆ ได้ที่บ้านของตนเองก็มาก ผมขอเสนอแก่ท่านที่เพิ่งจะเริ่มศึกษา ๒ อย่าง คือ

อภิธรรมัตถสังคหะ

- ๑. ชื่อในภาษาไทยว่า "ความมหัศจรรย์ของชีวิต" เริ่มตั้งแต่ปริเฉทที่ ๑ แล้วจะต่อ ๆ ไปจนถึงปริเฉทที่ ๙ จนจบอภิธรรมมัตถสังคหะ
- ๒. ชื่อในภาษาไทยว่า "แสงสว่างของชีวิต" เริ่มต้นตั้งแต่ปริเฉทที่ ๑ แต่จะไปสิ้นสุดลงเพียงมหัคตจิต (ตอนปลายของปริจเฉทที่ ๑ ยังไม่จบปริจเฉทที่ ๑)

๑. ความหัศจรรย์ของชีวิต เป็นบทเรียนที่ลงอยู่ในวารสารของอภิธรรมมูลนิธิชื่อ "ชีวิต" ลงต่อ ๆ กันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ปัจจุบันนี้กำลังลงปริจเฉท ๒ เรื่องเจตสิก กับ

ปริจเฉท ๖ เรื่องรูป ท่านผู้ศึกษาจะใช้ศึกษาได้ด้วยตนเองที่บ้านขอให้เริ่มตั้งแต่ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ ซึ่งอภิธรรมมูลนิธิพิมพ์ย้อนหลังเอาไว้ได้มีผู้ที่อยู่ในพระนครและต่างจังหวัดสั่งเอาไปศึกษาที่บ้านแล้วได้รับผลดีเป็นจำนวนมากสำหรับท่านที่ศึกษาโดยฟังจากการบรรยายอยู่แล้ว ก็ควรจะมีประกอบด้วยเหมือนกันจะได้เพิ่มพูนความรู้ยิ่งขึ้น

๒. แสงสว่างของชีวิต เป็นหนังสือที่ถอดออกจากเท๊ปจากการบรรยายประจำทุก ๆ สัปดาห์ เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สมควรจะได้ใช้เป็นคู่มือ เพื่อประกอบการศึกษาให้เข้าใจง่ายและกว้างขวางขึ้น ความมหัศจรรย์ของชีวิตจะมีต่อ ๆ ไปจนจบอภิธรรมมัตถสังคหะ ๙ ปริจเฉท แต่แสงสว่างของชีวิตจะมีแต่เพียงเบื้องต้น เพื่อให้ผู้ศึกษามีแนวการศึกษาแตกต่างกับความมหัศจรรย์ของชีวิตซึ่งล้วน แต่เป็นคำถาม คำตอบแล้วก็จะได้ยุติลงเป็นการทำให้ท่านผู้ศึกษา ได้ใช้ตั้งต้นเดินทางเป็น ๒ สาย

นอกจากหนังสือ ๒ อย่างดังกล่าวมาแล้ว ยังมีหนังสือประกอบเพื่อเป็นความรู้ความเข้าใจอีกเป็นอันมาก ขอเชิญติดต่อสอบถามได้จากอภิธรรมมูลนิธิ

ข. ปัญญาเกิดจากการปฏิบัติ

อภิธรรมมูลนิธิได้สร้างสำนักปฏิบัติขึ้นที่ตำบลอ้อมน้อย ถนนเพชรเกษม ณ ก.ม. ที่ ๒๔ เพื่อเปิดหนทางให้ท่านสาธุชนได้สร้างสมปัญญาบารมีจากการเข้าปฏิบัติจริง ๆ มีทั้งสมาธิและวิปัสสนาภาวนา ท่านที่ศึกษาได้ความรู้จากทฤษฎีมาแล้วก็จะได้อาศัยทฤษฎีนั้นเหมือนเป็นแผนที่นำทางเข้าไปสู่ความรู้แจ้งเห็นจริงจากการปฏิบัติอีกทีหนึ่ง

ขมวดปม

ผมรู้จักกับ เขา และสนิทสนมกันเป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าผมจะเป็นผู้น้อย เขา ในฐานะผู้บังคับบัญชาก็ตาม เขา ก็ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้โดยไม่ปิดบังหรืออำพรางแต่ประการใดเลยในเมื่อครั้งหนึ่งมฤตยูจะคว้าเอาชีวิตไป แต่แล้วท่านก็ปล่อยกลับมา เพราะท่านเห็นว่า เขา ยังมีคุณประโยชน์ดีกว่าบุคคลบางคนเสียอีกต่อจากนั้น เขา ซึ่งได้พรประทานมาก็ได้ปรับปรุงการต่อสู้ของชีวิตใหม่เริ่มมุมานะงานที่ผู้ใหญ่บัญชามา เขา เคยปรารภในเมื่อผมและ เขา ได้มีโอกาสเดินทางไปนอกพระราชอาณาจักรว่านี่แหละคือกำไรของชีวิตที่ได้มาเห็นโลกภายนอกผมจำได้ดีว่าตลอดที่ผมทำงานร่วมกับ เขา จะไม่ได้พบความโกรธอย่างฉุนเฉียวต่อใครเลย กับผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนยอมรับนับถือว่า เขา เป็นพ่อพระ

ก็คำว่าพ่อพระนี้เองบั้นปลายชีวิต เขา ก็ได้สละสิ่งอบายมุขให้หมดสิ้นไป ยึดถือคำพระธรรมเป็นที่พึ่งหาก เขา ว่างจากราชการก็ใช้เวลาที่เหลือนั้นด้วยการศึกษา พระปรมัติ จนถูกยกย่องว่าเป็นเอกกว่าทุกคนที่เรียนพร้อมกันมา

ครั้นถึงอายุไขที่ท่านลิขิตไว้ เขา ก็ได้จากไปด้วยอาการสงบไม่มีอาการทุรนทุราย ผมยืนดู เขา ตลอดเวลา เขา เปรียบเสมือนคนนอนหลับ จวบจนนาฑีสุดท้ายที่ผมได้ช่วยเจ้าพนักงานยก เขา ลงในส่วนสัดที่ให้นอน โดยปราศจากด้ายผูกรัดเนื้อตัวให้บอบช้ำ ต่อไปนี้ เขา ได้มอดเป็นเถ้าธุลีไปหมด

เพียงปรากฏนาม ชู มาลีงาม เท่านั้น

อุไร วันบันเทิง

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ของสมาคมสังคมศาสตร์ แห่งประเทศไทย
จุฬาฯ ซอย 2 ถนนพญาไท พระนคร โทร. 57622
นายมาตรหมาย พิมลมาศ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

พ.ศ. ๒๕๑๓